

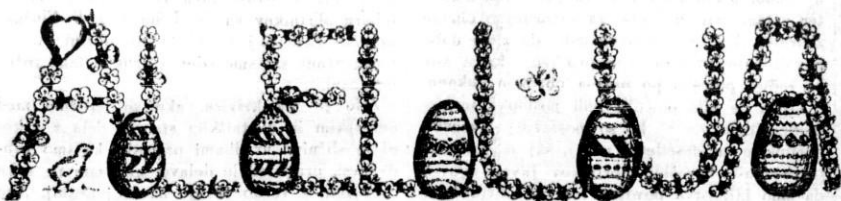
Uredništvo in uprava:
Strossmajerjev trg 1 / Tel. št. 73

Leto XXIV

Št. 12

Kranj, 23. marca 1940.

Izhaja vsako soboto
Naročnina: celoletno din 40,
polletno din 20, četrtletno din 10

Praznik zmage

Spet nam pojo velikonočni zvonovi. Preko vse zemlje se razliva zmagovalna pesem. A prav letos se to slovesno, sproščeno zvonjenje pomešava z grmenjem topov, strojníc, min, z brnenjem aeroplanov, ki sipajo na zemljo smrt. Dvoje nasprotij, a živih dejstev obenem. In vendar ni vse to nič novega. Na svetu je bila še vedno krivica in sovraštvo, samopašnost posameznikov in celih narodov in je tudi danes. In vedno se je Cerkev v imenu božjem borila zoper vse to, vedno je oznanjala ljubezen in pravico in opozarjala na tiste človekove vrednote, ki ne minejo in ki jih je Kristus človeštvu dal po svojem trpljenju in po svoji zmagi. Velika noč je praznik zmagovalstva Kristusa vseh in vseh, ki so njegovi. Praznik zmage nad lažjo, nad sovraštvom, izdajstvom, krivico. In končno praznik, ko se je odrešenje svetu dovršilo. In velikonočni praznik ni nikakoli sentimentalnost, nekaj izliv veselja nad oživljeno naravo, nad cvetjem, ki klije in nad ptički, ki se vrtajo iz južnih krajev. To je praznik Kristusa in praznik Cerkev, ki v boju za Kristusova načela ni nikoli klonila in omagala. Aleluja, ki odmeva v naših srcih, naj nas napolni z novim pogumom, z novim prepričanjem o resničnosti in moči krščanske ideje, o gotovosti zmage pravice in ljubezni.

Na svet je legla strupena megla uničevanja, krvoprelitja, bratomorstva. Krivice na svetu so bile malokrat tako velike kakor so danes. In malokrat so živeli ljudje, ki bi bili bolj trdno prepričani, da Boga ne potrebujejo pri vladanju sveta kakor danes. Novi maliki vstajajo, ne majhni leseni ali kameniti, ogromni bogovi, ki se jim klanjajo celi narodi, ki zahtevajo hekatombe žrtev. Lahko rečemo, da je danes na vsem ogromnem svetu samo še Kristusova cerkev, ki se bori s popolno resnico, ki ima ključ do rešitve vseh ugank in problemov, ki bi znala dati vsakemu toliko, kolikor mu po božjih in človeških pravicah gre. Naj ob tem omenimo samo nekaj dejstev iz najnovejših časov.

Še preden je v Evropi zadivjal val revolucije radi krivične razdelitve dobrin, je papež Leon XIII. svet opozoril na tiste dolžnosti, ki jih je Bog človeku dal s tem, ko mu je izročil zemljo v njegovo last.

Prišla je revolucija, vsa Evropa je bila in je še v nevarnosti pred brezbožnim komunizmom. A kaj so države naredile? Večinoma so ostale za to brezbrizne v zavesti svoje moči. Šele letos je n. pr. Francija spoznala, da je komunizem sovražnik države. Papež Pij XI. je izdal okrožnico Quadragesimo anno in tako vsemu svetu jasno pokazal pravilno razmerje dohoda in nevarnost ter pogubo revolucije. Isti papež je izdal ostro okrožnico proti komunizmu.

Tistega papeža, ki mu niso pustili, da bi se po svojem zastopniku udeležil Versaillske konference, tistega papeža danes prosijo, naj posreduje za mir. Med tem, ko državni kupčijejo z municijo, naj papež posreduje za mir.

V začetku letošnjega marca je poslal

predsednik Združenih držav v Evropi svojega poslanca, naj v vsej Evropi prouči stanje in pogoje za mir, naj se oglasi pri predstavnikih velikih držav. Ta odposlanec Welles ne gre najprej v Berlin ali v London, ne, prej se oglasi pri poglavarju katoliške cerkve v Rimu in to ne morda ker ga je pot pač tako nanesla, ne, zato ker mu da prednost. To nekaj pomeni in katoličani smo lahko na to prav iz srca ponosni.

Teh par dejstev nam jasno dokazuje, da Cerkev tudi danes, ko je morda od vseh, ki s puškami hočejo svetu priboriti nekakšnih pravic, najbolj zastavljena, da pa vendar zmaga, kakor je zmagovala v zgodovini, kakor je zmagal Kristus, ki so ga umorili in njegov grob zapečatili. Prav nobenega vzroka nimamo, da bi letošnjo Veliko noč praznovali v malodušju, v obupu. Kristjen ne obupuje, dobro se zaveda, da peklenske sile ne bodo nikdar Cerkev premagale, da bo Cerkev v svojem boju za pravico in pravo ljubezen s Kristusovo močjo delala in tudi dosegla to, česar danes morda niti ne slutimo še ne. Razumljivo je, da se mnogi vdajajo mračnim mislim, saj ima sovražnik Kristusa silno moč, oblast in ogromna sredstva. A če je pred 2000 leti peščica dvajstih neukih ljudi začela napadati poganški svet in ga osvojila, potem ni prav, če smo malodušni ob letošnjem prazniku Velike noči, ko Cerkev, skrivnostno Kristusovo telo, vsemu svetu, tudi tistim, ki so izven nje, pomeni najmočnejšo duhovno velesilo sveta.

Joža Vovk:

Vstajenje

Bandera dan vstajanja nam oznanja, zvonovi pesem zlivajo v polje, na bregu mlade trave se priklanjajo, gore so v venec bel vrhč ovile, nad svetom prebujenim pod seboj stumé.

Na glavo pisan jeras si dekle zadene, na belem prtu božje Jagnje krvavi, tam druga, tretja, glej, iz vse vasi hitijo, rožna lica v soncu jim žarijo.

Bandero dan vstajanja nam oznanja, z njim veter nad glavami fantov se igra, narašča pesem, z gričev vseh pozvanja, ves svet pozdravlja vstalega Boga.

Blagoslovljene, miru in zadovoljstva polne velikonočne praznike želita vsem bralcem in sotrudnikom „Gorenjca“
Uredništvo in uprava.

Življenjska vprašanja

Kranja in okolice

Delavstvo v odnosu do kmeta. Pomen kranjske industrije in obrti za kranjski okraj. Kako gleda na ta vprašanja senator g. Brodar?

Že za jubilejno številko smo naprosili g. senatorja Brodarja Ivana iz Hrastja, naj nam poda nekaj smernic, ki so danes za kranjski okraj aktualne. G. senator je naši prošnji ustregel z vso ljubeznivostjo, za kar se mu prav lepo zahvaljujemo. Njegove tehtne izjave, ki so bile namenjene za jubilejno številko, pa prinašamo danes.

Uredništvo.

Nekaj splošnih ugotovitev

Kmetje danes res napredujemo, je dejal g. senator Brodar, toda le v potrošnji, ne pa v dobrem gospodarstvu; kajti v resnici le nazadujemo. To se morda na prvi pogled sliši malo čudno, toda če mi upoštevamo, kako malo rentabilno je danes kmetovanje, kako morajo kmečki delavci delati za mal denar, kako je to delo malo cenjeno, kako je slabo plačano, ker donos kmetij ne zmore večjih izdatkov, kako majhna je cena poljskim in kmečkim pridelkom ter živini sploh, potem vidimo, da pomeni danes kmetovanje v primeri z drugimi bolj rentabilnimi panogami gospodarstva v resnici le nazadovanje in propadanje. Ker pa je po drugi strani splošni napredek večji, je tem večja tudi potrošnja, ki zadeva tudi kmečki stan.

Na drugi strani pa vidimo druge stanove, ki opravijo določeno delo v določenih urah in so zato delo veliko boljše plačani, kot kmet za svoje. Zato ni čudno, če ljudje s kmetij silijo v mesto, v tovarne, v pisarne in v druge poklice, ker se jim je neplačano, težko delo pristudlo. To je pojav, katerega bo treba rešiti s skupnimi močmi v interesu naroda in države.

Ker pa je danes splošni napredek večji kot kdajkoli, je večja tudi potrošnja, ki je zajela tudi kmečki stan. Tako kmet kot delavec imata danes veliko več prilike za potrošnjo in ta potrošnja še prav posebno škoduje delavskemu stanu, ki ima več prilike za zaslužek, pa pri tem marsikdaj ne varčuje, ne misli na starost in na brezposelnost, ampak lahkomišljeno zapravlja dovolj težko prislužen denar. Zato bo treba ta pojav spraviti v sklad z resničnimi potrebami tako kmeta kot delavca.

Razvoj in potrebe delavskega stanu

Poudariti moramo, da delavski stan, ki prihaja in nastaja — ni še pravi delavski stan, oni, ki se naziva proletariat. Pri večini našega delavstva še vedno vladajo povezanost z zemljo, s katere je prišlo in izšlo. To so povečini kmečki sinovi in hčere, katerim kmetija ne more nuditi nobene bodočnosti, nobene eksistence. S higijenskih, moralnih, gospodarskih in socialnih ozirov moramo pozdraviti hvalevredno dejstvo, da si naše delavstvo na deželi zida hišice obdane z vrtičkom, da si dokupi njivico ali dve in tako ustvarja malo kmetijo, ki pomenja za skromno delavsko družino že del življenja. Človek, ki živi z naravo ima drugačno mentaliteto, zato bo tudi za druge stanove boljše, če bo delavec prost, svoboden in bo lažje napredoval. Delavec, ki ima hišico in malo kmetijo, bo tudi težke čase krize in brezposelnosti lažje prenesel in preživel. To je prvi in glavni razlog, prva dobra stran tega pojava. So pa še druge dobre strani. Družna tačka delavca se giblje v svežem zraku, otroci ne pridejo v škodljiv stik z ulico, kot se to dogaja v mestu, izključeni so prepiri, ki so tako pogosti med družinami, ki žive ali v delavskih kasarnah, ali v večjem strnjenem auelju.

Senator g. Janez Brodar.

Vse to blagodejno vpliva na mirno družinsko življenje. In končno bo delavec, ki živi tako v tesnem stiku z zemljo, čeprav ga ta ne more rediti in mu dajati zaslužka da ga more iskati v tovarni, in ki ima hišico in kako njivico, ostal zvest svoji rodni grudi in ne bo begal po širnem svetu, kot se to dogaja pri premrogi naših mladih ljudeh, ki se potem v iskanju zaslužka izgube narodno in versko.

Kranjski okraj je v stanovskem pogledu zelo pisan in pester. Med različni stanovi prevladuje danes delavec, ki se v veliki meri rekrutira iz naših kmečkih hiš in posestev, iz kmečkih vrst. Zato bi bilo le želeto, da bi vsak delavec toliko napredoval, da bi imel svojo hišico, kravico in par prašičkov.

Delavstvo, katero peš ali s kolesom prihaja vsak dan v kranjske tovarne tudi iz 2 do 3 ure oddaljenih vasi, je izpostavljen vremenskim neprilikam, kar je v škodo delavstva samega, v škodo njegovega zdravja in obstoja, v škodo industrije, ker utrujen delavec ali delavka ne moreta po tako naporni poti opraviti uspešno tistega dela, kot človek, ki je spočit; v škodo pa tudi vsega naroda, ki s tem izgublja na svoji organski odpornosti, na svoji narodni rasti.

Zato je neobhodno potrebno, da se čimprej uredi prometne zveze okoliških vasi in krajev s Kranjem; uredi pa naj se tako, da bo delavstvo tudi od daleč lahko brez večjih težav prišlo v Kranj. (Kako potreben bi bil ta korak, je dovolj jasno pokazala letošnja huda zima, ko so bila stalno zasnežena vsa pota, ter je delavstvo iz oddaljenih vasi kot so recimo Smlednik, Vodice, Predvrh, Velesovo in drugi kraji, potrebovalo celo do 4 ure, da je prispelo v Kranj. Kaj se pravi to, ve le tisti, ki je to dobroto dan na dan okušal. Ali je delavec po takem naporu sploh še sposoben za delo. Op. uredništva).

Izbralo naj bi se najbolj prikladno sredstvo za prevoz delavstva. Morda avtobus, morda električna železnica, saj imamo pri nas električne energije dovolj. Na Angleškem so povsod tam, kjer ne vozi vlak, zgradili za delavstvo, ki prebiva izven mestnega pomeja, električno železnico. Merodajni javni faktorji naj bi takoj začela misliti na uvedbo cenčnih prevoznih sredstev za delavstvo iz raznih smeri. Dokler pa tega ni, naj bi se vsaj ceste v okoliših do 15 km popravile in nasipale, ali pa napravile kolesarske steze čimprej ob glavnih cestah, ne samo od Ljubljane do Kranja.

Industrija je za naše kraje življenjskega pomena. Industrijsko delavstvo je danes stan, ki raste iz dneva dan, s katerim je treba računati, za katerega potrebe se je treba brigati, kot za potrebe drugih stanov, treba mu je omogočiti človeka vredno in dostojno življenje, saj so to sinovi in hčere našega naroda, naše krvi. Zato tako vprašanja, ki se tičejo delavskega stanu rešujemo s skupnimi močmi in ljubeznivo ter z umevanjem in dobro voljo.

Stališče delavca do kmeta

Kot smo že poudarili, prihaja velika večina delavstva s kmetov. Zato je le žeteli, da se ustvari med delavcem, ki je kmečko grudo deloma že zapustil in med kmetom, ki ji služi, atmosfera harmoničnega sožitja.

S tem, da tovarniški delavec stanuje doma, je še vedno kmet in še ni pravi — proletarec. Kmetiji oziroma staršem še vedno pomaga z delom ali pa z denarjem, z zaslužkom v tovarni, ki pomenja zlasti za male kmetije velik dohodek. Veliko je delavcev in delavk, ki si prihranijo nekaj denarja, potem pa jim oče, ali brat da kosček zemljišča, na katerem s pomočjo domačih postavijo hišico. Večji posestniki odstopijo sinovom ali hčeram, ki delajo v tovarni, še eno ali dve njivi.

Taki ljudje ne bodo komunisti

Zavest skupnosti daje delavcu in kmetu povod, da se ne bosta nikdar sovražila. Delavec na deželi, ki ima sam hišico in nekaj polja, zna opravljati vse kmečko delo. Taki delavci radi pomagajo ob velikem delu kmečkim posestnikom. Na ta način se goji kmečko-delavska skunost in vzajemnost. To pomoč delavcev kmetje povrnejo v naturalijah, ali dajo delavcu v najem njivico, mu jo vsako leto zorjejo, mu dajo les iz gozda in podobno.

To kmečko-delavsko vzajemnost najdemo v vsaki vasi in se zlasti kaže tedaj, ko delavec potrebuje kako večjo pomoč, ko si na primer gradil hišico. Čeprav ima morda prihranjenega komaj polovico potrebne vsote, mu tedaj pomagajo kmetje, katerim je on prej nudil pomoč. Darujejo mu les, zvozi jo mu opeko, gramoz in pesek ter apno. Jaz bi samo izrazil željo — je dejal g. senator — naj bi delavstvo na deželi ne imelo samo hišico, marveč tudi par njiv in kravico. Težave in pomanjkanje dela in zaslužka bo tak delavec mnogo lažje prenesel, kot pa tisti delavec, ki ima samo gole roke.

Delavec in varčevanje

so največje zlo za naše delavstvo. V svoji najvarčuje, zlasti če ima vso oskrbo doma. Računa naj na težke čase, na dneve brezposelnosti in pomanjkanja ter na stare dni. Delavcu z dežele ostane danes največ denarja za veseljačenje, za popivanje. Če danes vprašate podeželskega gostilničarja, kdo največ pije, bo povedal, da je delavec najboljši gostilniški gost, medtem, ko kmečki fantje nimajo več toliko denarja za zapravljanje in popivanje. Tudi v Kranju so v nekaterih gostilnah, kjer se največ popije, najboljši gostje delavci. Včasih slišimo obrajbljeno krilatice: „Zakaj ga pa ne bi popil kozarcev, saj dovolj garam?“ To je samo opravičilo za popivanje. Kajti iz par kozarcev navadno nastane par litrov, in to se ponavlja vsak teden, če ne celo še večkrat, pridruži pa se še slaba družba, karte in neredko celo pretepi in izgredi.

Zato pa naj se vsak delavec, predno gre v gostilno, spomni na slabe dni, ki utegnejo priti. V tem pogledu bo treba med delavstvom še mnogo vzgoje.

Krivi preroki zavajajo delavstvo

Pijača, ples in opuščanje verskih dolžnosti največje zlo za naše delavstvo. V svoji navijosti, odnosno lahkomijskosti pa delavstvo tudi naseda raznim krivim prerokom in plačanim agentom ki mu veliko obljubljuje, nič pa ne store zanj. To je pokazal tudi štrajk 1. 1936, pri katerem se je delavstvo tako slabo odrezalo in utrpelo toliko škode. Danes posebno komunisti delavstvu mnogo obetajo in se mu priljujejo. Če bi se izvedli nakuji, in metode komunizma, bi to pomenilo veliko

škodo za delavstvo, ki bi postalo pravi suženj. To dejstvo pa velja tudi za kmeta in meščana. Proti takim deloarnežem in hujšakem moramo voditi najostrejšo borbo, kot je dejal naš voditelj g. dr. Korošec v novoletnem voščilu. Razkrižati moramo komunistične preroke kot lažnike (kakršni v resnici so) in najostreje obsoditi njihovo delo, če hočemo delavstvo, narod in državo obvarovati najhujšega gorja.

Kranj v odnosu do okolice. Razvijati se mora z njo v harmoniji

Kranj, ki je bil včasih boljša kmečka vas, danes napreduje, si zbira bogastvo. Mi kmetje okoličani se tega blagostanja meščanov veselimo, na drugi strani pa se bojimo, da bo mesto izgubilo počasi vsako zvezo z ostalim delom naroda, da bo zgubilo stik z okolico. Mladina, ki v veliki meri študira, se že zelo odtujače narodu. V mestu, kjer so bili včasih skoro sami kmetje, nastaja denarna plutokracija, kar le še večja prepada med meščanstvom in narodom. Zato bo podlaga vsega blagostanja Kranja in okolice le ona preprota harmonija v gospodarskem razvoju mesta in dežele, kakršno uveljavlja sedaj novo vodstvo kranjskega mesta. Ta kolaboracija mesta in okolice bo povsod naletela na simpatije in priznanje. Če bo okolica močna, bo tudi mesto uspevalo in napredovalo. Brez skupnega sodelovanja pa najdemo mnogokje po svetu bogato mesto in siromašno okolico, ali pa obratno.

Napredek Gorenjske po industriji, trgovini in obrti

Industrija je glavni vir za razvoj velikega blagostanja in napredka Kranja. Če primerjamo današnje socialno stanje z nekdajšnjim, vidimo, da je industrija prinesla okolici veliko dobrega, ker kmet lažje in bolje vnovi svoje pridelke, mestu samemu pa še večje koristi. Dokaz tej najdemo v onih dneh štrajka 1. 1936, ko delavstvo ni nič zaslužilo, ko so izostale milijonske mezde, kako so kranjski trgovci tožili, da ni prometa, ker delavstvo nima denarja. Tako tesna je povezanost med delavstvom in drugimi pridobitnimi stanovi v Kranju.

Včasih so naši ljudje iskali kruha po svetu, v tujini. Sicer se Gorenjci niso nikdar preveč izseljevali. Ostajali so neporočeni doma na svojih kmetijah, radi so izvrševali razne obrti in so bili kot obrtniki povsod zelo upoštevani in na zelo dobrem glasu. Dobil si jih pa tudi po vsej nekdanji Kranjski. Na delo so hodili tudi k železnici in v manjše tovarniške obrate v Kranju Pollakova tovarna in Majdičev mlin. Tudi krošnjariji so radi. Ker so Gorenjci precej hodili po svetu, so iz tujine domov prinesli napredek in novosti.

Razvoj vsega našega napredka in življenja v gospodarsko-socialnem oziru je za vse stanovce zelo velik. In če gledamo za razvoj s pametjo, moramo biti industrije veseli. Ni pa dovolj, da se je veselimo, ampak moramo za budoče gledati da se industrija, ki naj ustvarja blagostanje, še poveča do tiste stopnje, ki odgovarja pravilni zgraditvi našega gospodarstva. Zato ne delajmo industriji po nepotrebnem težav, njen razvoj pa podpirajmo tudi z vzgojo delavstva, ki naj ne vidi v industriji samo izkoriščevalca in izžemalca njegovih delavnih sil, ampak tudi očeta, ki skrbi za kruh in zaslužek tisočev in tisočev. Seveda pa naj se industrija sama tudi zave, da je ta kapital in bogastvo zrastle in se namoščilo iz žuljev slovenskega delavstva, iz skunih naporov in sil in da je zato njena dolžnost, da se posveti ustvaritvi socialnih ustanov, katerih potreba z industrijo vred raste, da težave delavstva skuša omiliti in reševati.

Omenimo naj končno še obrt, ki je bila že od nekdaj za mesto Kranj gospodarsko zelo velikega pomena. Iz malih početkov srednjeveških obrti so se razvile današnje tako lepo napredujoče obrtne obratovalnice in delavnice, ki se poslužujejo vseh modernih obrtnih sredstev, da so res konkurenčna in kvalitetna podjetja. Ta napredek je vsestranski, kar moram prav posebno poudariti. Tudi naš obrtnik v Kranju bo kos svoji nalogi, če bo sodeloval v okviru harmoničnega ustvarjanja vseh stanov, v sodelovanju mesta z okolico.

lahko začeti z akcijo, ki rabi vse podpore stanovskih tovarišev in prijateljev. Treba je bilo precej let, da je obrtništvo dobilo zopet ugled, ki mu kot drugim stanovom gre.

Tako stojimo sedaj pred delom, ki zahteva idealnih ljudi, ki jim opredeljen je posameznik ne dela preglastic in ki jim kaže, osebne zadevice niso mar. Kajti dosega tega, je zvišen namen, ki bo v dobrobit vsemu obrtniškomu stanu. Tudi bi se potem dalo razpravljati o ustanovitvi preprotebnih nabavljalnih združenj, ki nam je tako potrebna, saj smo videli v jeseni s porastom cen tako kozam, kakaj drugim izdelkom, da je le v združništvu rešitev, kar bo treba tudi izvesti. Toda brez lastnega doma to ni mogoče.

Ako bi hoteli predočiti vse glavne dele naše poti, potem bi pač morali poseči nazaj v predvoljno dobo in bi nanizali vse momente, ki so pustili vidno sled v našem obrtniškem pokretu, ter se dotaknili ustanovitve obrtnih združenj, medvojnega zastoja, povojno brezbrizno 8 letno dobo, ustanovitev društva „Jug obrtnikov“ ter s tem pričetno borbo za samostojno obrtno zbornico. Pri tem se je opazilo, da zljata doba povojnih let mineva in se približuje kriza, kar je rodilo potrebo po novem obrtnem zakonu.

Treba je bilo omeniti tudi postopke in neplodno delo tistih, ki so postavili slovensko obrtništvo za desetletja nazaj, saj je nedavno predstavnik hrvaških obrtnikov javno izjavil, da smo bili prva povojna leta na obrtniškem polju veliko pred Hrvati in Srbi — danes smo pa za deset in desetletja zaostali po čigavi krivdi — to že vrabci čivkajo po strehah.

Ako bi hoteli vse to prikazati javnosti tako kot je, potem bi bil ta list mnogo, mnogo premajhen, zato bo ohranjeno v zgodovini v posebni knjigi. Danes smo postavili nehoti v borbo, v kateri gre za življenje in obstoj, zato jo sprejmemo kot možje, ki so pripravljeni za to tudi nekaj žrtvovati.

Če tako bežno pogledamo malo čez plot vidimo jastreba, ki je vsak čas pripravljen planiti na plen. Če bi dolgoletna borba bila brez haska in bi tisti, ki mislijo utruditi naše vrste uspeli, mislim, da bi bila največja napaka, ki bi jo mi sami dopustili in bi nas zgodovina opala kot hlapce in premaganca.

Verujemo v svojo moč in bo tista roka, ki je segla predaleč s svojimi judovskimi prsti na naše bojišče, odžagana z našo nečlovešljivo

„Zasluge“

Ne odrekamo nikomur zaslug. Kdor nesebično in požrtvovalno ter uspešno javno deluje, da ustvarja javno dobrino občanarodne koristi, zasluži priznanje in hvaležnost. Naša jubilejna številka je širokogradno priznala zasluge in izkazala hvaležnost za resnične zasluge tudi onim, ki niso izšli iz naših vrst. Slovenska žurnalistika ima pa še vedno nekaj eksemplarjev, ki se radi svojega političnega prestiža ne more držati tega okvirja. Tako je sredi preteklega mesca „Jutro“ s „Slovenskim Narodom“ čutilo potrebo proslaviti 75 letnico g. Pirca Cirila na način, ki govori, vsaj kolikor mi poznamo g. Pirca, njemu ni bil ljub. G. Pirc prav dobro ve, da je od Jutra in Slov. Naroda skrajno netaktno, ako sta mu napravila kot posebno zaslugi („izredno važna dela“) zgradnjo „Zdravstvenega doma“, OUZD, nakup posestva Prevole in izgotovitev načrtov za novo ljudsko šolo in kopališče. Da bi ju kolkja brenila.

Ob istem času, ko se jubilarant proslavlja, da je bil po njegovi zaslugi zgrajen „Zdravstveni dom“ OUZD, so se tudi pojavile čudne razpoke v tem novo zgrajenem poslopiju. Istočasno ponuja OUZD to poslopje drugi korporaciji in želi dobiti od občine drugje zemljišče n. pr. preko lesenega mostu za novo zgradbo poslopja OUZD. Znano nam je, da je naša organizacija leta 1935 opozorila novo imenovanega predsednika OUZD, da tedaj, kjer stoji sedaj poslopje ekspoziture OUZD, za to poslopje ni primeren, kakor tudi na čudovite nakupe in zamenjave sveta, ki so se izvršili najprej med rodbino Pirc-Sirc, nato pa med rodbino Sirc in občino, kateri je takrat načeloval g. Pirc Ciril. Žalibog je bila stavba v temeljih in v prtiličju že dograjena ter po mnenju OUZD ni kazalo dela ustavljati. Sedaj pa je to poslopje v takem stanju, da je OUZD prišel do prepričanja, da bi bilo za OUZD veliko koristnejše, če bi se bila dela takrat ustavila in zgradilo poslopje OUZD na bolj primerni parceli.

Ali naj povemo še enkrat, da je bilo posestvo Prevola ob času nakupa predrago in da

voljo in takrat ne bo vseeno ne enemu, ne drugemu, ker bi se izpolnilo to, kar danes trdim. Da to trdim, hočemo prikazati, kolike važnosti je, da se obrtnik združi i strokovno i organizacijsko. Že lokalno je velikega pomena, ako smo enotni, kar že tak spredaj opisani načrt dovolj dokazuje, kako uspehi se dajo doseči. Z nerganjem in zabavljanjem pa se jemlje še ona volja, ki bi sicer veliko koristila stvari sami. Naša skupna želja pa je, naj bo tudi naš stan v vrsti onih, ki jim deli pravica in nemoten razvoj v mejah dolžnosti in napredka.

Da pa bomo mogli gojiti to misel v naši mladini in lepšati pot bodočnosti, nam je potreben dom, za katerega je bilo že mnogo dela in žrtve, pa smo še pripravljeni mnogo doprinesiti za to, ter se nadejamo vsestranske podpore. Hočemo dokazati, da je obrtniški stan zavetje i delavskih slojev in pretežno kmečkemu stanu, od koder se grupira kader samostojnih ustvarjalcev in urejvalcev tega, kar je ustvarila Stvarnikova roka, kot je to na taboru obrtnikov na Sv. Joštu č. g. F. Finžgar označil. Zato naj se gleda na obrtni stan z lepše strani, saj smo eden z drugim tako trdno povezani.

Zato je res krivica, ako se posebno med delavskim in obrtniškim stanom dela z zakoni in sličnimi uredbami prepeče, ko smo vendar vsi, prav vsi, le delavci navezani na roke in razum z večno skrbjo za svoj obstoj. Ako pa je par srečnejšev, ki so se kam višje povzpeli in ki ne gledajo brata v delavcu, pa naj te zadene, a naj ne bo merilo za ves obrtniški stan, ker danes ali jutri bo ta in oni ravno na tem, kar danes zapeljan zavrača, ko bo samostojen. Ali mora res potem vse pogaziti, ker se mu je prej kot delavcu-pomočniku pridigalo, ali ne bo postal neveren tudi za to, kar je dobro in koristno, ako je bil tako prevaran.

Daismo se že enkrat znati na poti, ki bo srednja, znošljiva tako za delavca kot za obrtnika. Naj tudi tu nastane za slovenskega človeka Aleluja, pa čeravno smo s tem razmotrivanjem vklenejeni v sedanti nesigurni čas. S to mislijo in s takim delom počitmo pa plan za dosego ciljev, da se bo zgradil tudi dom znošljivosti in bratstva med stanovi, ter tako s plemenito borbo ustvaril lepše čase.

g. Pirc ni plačal kupnine za Prevalo, ampak napravil je dolg? Ta dolg mora plačevati sedanjí občinski odbor, ki že tri leta premišljuje, kako bi se Prevalo rešil, pa ne dobi nobene pametne in gospodarske rešitve, ker je g. dekan Škerbec svoj predlog, ki je bil izmed vseh ponudb edino sprejemljiv, umaknil.

Kaj pa z načrti za ljudsko šolo in kopališče? Nova občinska uprava je morala naročiti nov načrt za ljudsko šolo, ker je bil načrt izvršen po „zaslugi“ g. Pirca predrag in neizvedljiv. Če bi se hotelo graditi po njegovih načrtih, bi bila šola stala 2 in pol do 3 milijone din več, kot bi imela stati po novih načrtih. Ta svota tudi za mesto Kranj ni tako malenkostna in bi se bila gradba šole morala zopet odložiti za nekaj let, ako se ne bi posrečilo dobiti novega načrta ali starega tako reducirati, da bi od tega starega načrta skoraj nič več ne ostalo. Podobno je z načrtom kopališča, ki se tudi ni mogel izvesti, ker voda iz Save ni primerna (premrzla in umazana), vodovoda pa g. Pirc ne bi bil mogel uporabiti. Načrt je bil torej tehnično neizvedljiv. Če bi se sedaj po dograditvi vodovoda dalo tam graditi kopališče, je drugo vprašanje. Mnenja smo, da bi v takozvani „županovijami“ tudi sedaj zgrajeno kopališče, ko je na razpolago voda iz vodovoda imelo več senčnih kot sončnih strani. Da pa se je vodovod dogradil, pač ni zasluga g. Pirca, saj njegov načrt ni predvideval uporabe vodovodne vode.

Mi bi teh stvari ne ponavljali, če se ne bi stalno skušalo z napačnimi informacijami sugerirati javnemu mnenju, kakor da so bila ta našta dela v občo korist. Po svoji dolžnosti pa moramo javnost vedno objektivno informirati. Če moramo pri tem pokazati, da je resnica povsem druga, kot bi jo hotela „Jutro“ in „Slovenski narod“ imeti, potem pač moramo vzeti v zaščito magari tudi g. Pirca Cirila, da se ga v njegovem političnem pokolu ne obklada z zaslugami, katerih si verjetno on sam ne lasti.

Sestanek naših županov

Pretekli ponedeljek dopoldne se je v mestni posvetovalnici v Kranju vršil sestanek županov kranjskega okraja, katerega se je udeležilo 14 županov. Sestanek je vodil predsednik pododpora Županske zveze za kranjski okraj g. Umnik. Ne sestanku je poročal g. dr. Kukman, ki je dajal navodila o pragmatiki občinskih uslužbenecv.

Revizor in tajnik Županske zveze g. Lesar pa je poročal o občinski trošarini na pijačo.

ki se je nameravala ukiniti. Ta trošarina sedaj ostane in bodo mogle občine uravnovesiti svoje proračune. Razpravljalo se je tudi o odredbah, ki se tičejo napadov iz zraka. V svrhu organizacije obrambe so občine Kranj Tržič in Strazišče dolžne vstaviti v proračun določeno vsoto, druge občine pa poljubne zneske. Ta sestanek je bil nekaj težaj za župane, katerega je priredila Županska zveza v Ljubljani.

Obrtni dom v Kranju

Ze vsa leta po vojni se je zbiral sredstva, da se postavi v gorenjski metropoli stavba, ki bi služila vsemu obrtništvu. Toda potrebe časa so to zamisel potisnile ob stran, tako da sta minili dve desetletji, preden se je začelo in tenzivno propagirati. Že obrtniške razstave so bile v glavnem del teh misli, dasiravno so hotele zaznamovati napredek na strokovnem polju, a ker to ni pridobitno podjetje, so se obrtniki poslužili drugega. Razmah stanovskih organizacij je pospešil to delo, ki je prešlo tako nekako v izvršitveni stadij. Tombola je lepo pokazala, kako obrtniki razumejo potrebo po zbiranju sredstev, da se doseže smoter.

Ze pred leti je bila osnovana zadruga „Obrtni dom“, ki sedaj z „Društvom slovenskih o-

brtnikov“ vzajemno vrši to delo in ga bo tudi izpeljalo. Vsi naporí društva so bili usmerjeni v tem pravcu, kako zbrati v to svrhu čim več sredstev. Lanska tombola je dala prav lep dokaz, da smo na pravi poti. Občni odbor društva predzadnjo nedeljo je presegal ta godiški vozle s podpisni deležev za Obrtni dom. Vsi navzoči so se odzvali, kar je napravilo prav lep utis. Sedaj se je treba obrniti še na ostale člane in prijatelje, da nas podpro, saj obrtnik ve, kdo ima od njega koristi, ter se nadeja vsestranske podpore. Res je prej bilo težko s kako tako akcijo, ko še ni bila zbrisana Obrtna hranilnica iz spomina, ki so jo neobrniki izkoristili, tako da se je le previdnosti nekaterih zahvaliti, da se je prenehalo s takim poslom. Po takih dogodkih pač ni

Zamujeni trenutki

Vsi čutimo, da se pripravljajo v Evropi ugodne spremembe, za katere pa ne vemo, kako daleč bodo segale. Zdi se nam, da stopajo mimo naš važni trenutki zgodovinske pomembnosti, za katere je potrebno, da z njimi z vso resnostjo računamo, kajti vsak nepremišljen korak lahko uniči s stoletnimi borbami izvojevane svetlinje kulture in civilizacije velikih in malih narodov. Naravno je, da tudi vodstvo naše državne politike polaga posebno pozornost in pažnjo razvoju zgodovinskih dogodkov. To nam daje dovoljnih zagotovil, da ne bodo zamujeni in prezrti nobeni koraki, ki so potrebni za obstoj miru in blagostanja pri nas. Zato je neumestno vsako zabavljanje, in ustvarjanje nerazpoloženja onih, ki na ta način služijo vede ali nevede tuje. Tudi tisti, ki vidi pri nas toliko slabih in nezdružljivih razmer, ki govori o zamujenih trenutkih in to uporablja za zlonamerno agitacijo, ta je največji izdajalec lastnega naroda in države.

Kdor le malo misli s svojo lastno pametjo, mora v gospodarskem in političnem oziru računati na nepremosljive težave, ki jih morda ni kriv ta ali oni politik, ki pomaga z dobro voljo služiti splošni blaginji, ampak mora vedeti, da je vsa razvrstitev posledica svetovnih dogodkov, ki se odvijajo brez našega vpliva na evropskem pozorišču. K nam prihaja le nekaj val iz razburkanega morja in ta val doslej prav gotovo ni bil tako velik, da bi se v njem potopili. Ta važnost, da ne zamudimo nobenega trenutka niti v bodoče, zahteva, da se umaknejo osebni interesi in spori

pred važnimi in prevažnimi stvarmi, ki zahtevajo višjih pogledov. Saj ne gre za trenutne ugodja kratkega časa, ampak gre za veliko bodočnost naroda in države. To pa zahteva vse resnosti in hladne preračunljivosti.

Kakšna bo bodočnost, tega danes ne more nihče vedeti, niti predvidevati. Saj vemo, da je ponekod politična morala padla naravnost na sramotno stopnjo in da je pravica narodov poteptana. Ker so take razmere v Evropi, moramo računati na lastno zrelost in moč, zavdati se moramo, da si bo lahko marsikdo polomil zobe na naših mejah, predno bo zavzel ped zemljo. Naše črte so dograjene in mi smo pripravljeni. Zato pa nismo zamudili prav nobenega trenutka, ki bi nam lahko prinesel ne le dobička, ampak tudi pravice. Tudi mi poznamo svoj življenjski prostor in nismo se nanj pozabili. Če je naša politika toliko modra, da ne spravlja na zeleno mizo takih in podobnih vprašanj še danes, je jasno, da ima za to tehne razloge. Povemo pa lahko vsakemu nezadovoljbežu, da ni še nič zamujenega, saj stojimo s puško v roki na straži. Trije narodi stoje budno na mejah in čakajo le trenutka, ko bo zadonelo povelje.

Notranja zavest in solidarnost bosta narodu dala dovolj tiste moči, ki jo nujno potrebuje vsaka država. Kdor pa vsega tega noče razumeti in še dalje počenja s svojim zločinskim delom, tega bo že znala oblast pravočasno izločiti in napraviti neškodljivega. Upamo, da tudi v tem oziru ne bo zamujen nobeden trenutek.

Orodna telovadba

Če primerjamo orodno telovadbo s športom v sakdanjem pomenu besede, moramo reči, da je gotovo orodna telovadba tako po lepoti, kakor tudi po svoji tehnični strani za stopnjo višja. Orodna telovadba res človeka zaposli v vsem njegovem delovanju, pritegne duha da sodeluje, in sicer prav bistveno sodeluje: dočim moramo za nekatere športne panoge vsaj reči, da bolj vzgajajo človeka k brutalnosti in surovosti kakor pa k dobroti. To pa zato, ker so preveč enostranske in zahtevajo le surove telesne sile in ničesar drugega. Pri vseh kulturnih narodih je prav orodna telovadba tista panoga, ki je v časih in jo znajo bolj ceniti kakor pa vsakdanji šport. Finski narod n. pr. ima prav v orodni telovadbi odlične kvalitete.

Lepota je pri orodni telovadbi ena najbistvenejših sestavin. Pri nogometu gre za gole, pri tekah za čas, pri metih za daljavo. Ne rečemo, da tu lepota ne igra vloge, seveda jo. Toda lepota je tu postranska zadeva, glavna so pa številke. Pri orodni telovadbi je prav lepota tisti sestavni del, brez katerega orodne telovadbe ni. Eleganca v izvajanju, lepota oblik in gibov, pestrost v kompoziciji, vse to so sestavine, ki jih drugod ne najdemo.

Razume se, da orodni telovadci ne zrastejo kar čez noč. Koliko volje, koliko truda in vaje zahteva, to more povedati samo tisti, ki je kdaj na orodju sam vadil. Marsikdo ima pogoje za dobrega telovadca, ima mišice, ima postavbo, ima voljo, a če ne bo vadil leta in leta, se ne bo dvignil nad povprečnost. Saj so ljudje, ki niti z vajo ne morejo doseči bogve kaj, ker vsakdo ni rojen zato, čeprav se

mu na videz zdi, da je. Večer za večerom vadijo, fantje, leto za letom, šele po dolgem času se more pokazati nekaj, kar je res dovršeno, do konca uglasjeno, s čimer si upaš pred sodnike. Vsi naši telovadci, ki bodo v Kranju nastopili, telovadijo že prav od mladih let in nekateri niso več mladi.

Obvezne in poljubne vaje bodo izvajali. Vaje so razmeroma težke in zahtevajo od vsakega tekmovalca, da pokaže vso svojo sposobnost v izvajanju. V vajah so na vseh orodjih take vrstne, ki jih res more obvladati le dober telovadek. Poljubno vajo mora vsak sam sestaviti in mora biti vsaj toliko težka po svoji sestavi, kakor je bila obvezna. Sodniki presojajo in vidijo vse. Vidijo, kako si k orodju prišel, kako si vajo začel, kako izvajal posamezne gibe, kako si jih med seboj povezal, pazili bodo na točnost izvajanja, gledali na vse tiste potankosti, ki se jih tekmovalci komaj zaveda, gledalec jih pa sploh opazil ne, bo (malenkosten prepijem z roko, krčenje nog, rahel sunek pri teznih vajah in podobno).

Orodne tekme, ki bodo na belo nedeljo v Kranju, bodo brezdvoma dogodek, ki ga lahko štejemmo med največje kranjske dogodke letošnjega leta. Gledali bomo tekmovalce v plemeniti in lepi borbi, gledali tiste, ki so ponovno prišli z laviariki iz drugih držav, kjer so zastopali našo mlado fantovsko organizacijo.

Kdor hoče vidi, kaj je lepota, pogum, vztrajnost in plemenita borba, naj ne zamudi te edinstvene prilike in naj si gotovo ogleda te tekme na belo nedeljo ves dan in v Ljudskem domu v Kranju. Na svidenje!

Naši trgovci so zborovali

Trgovski stan tarejo vsak dan hujše težave

Pretekli teden se je vršila 21. redna letna skupščina „Združenja trgovcev v Kranju“, ki je v dovolj jasni luči pokazala vse težave, ki danes tarejo tudi trgovski stan. Skupščino je otvoril in vodil predsednik g. Berjak Franc, ki je omenjal potrebo tesnejše povezanosti in organizacije med trgovci, opozoril je na najnovejše težave, ki so nastale v zadnjem času, kot tudi na vse stare slabosti strani in škodljive pojave, ki ovirajo razmah trgovstva. Kar se tiče minimalnih plač za trgovske pomočnike, je g. Berjak omenil, da so za podeželske trgovce previseke, radi česar bodo sledili odpusti iz služb. Prav posebno je g. Berjak opozoril zborovalce na važno vlogo „Trgovskega lista“ in pohvalil delovanje trgovske nadaljevalne šole. Zahvalil se je g. Gorjanca za uspešno delo in zastopstvo pri reklamacijskem odboru in ostalim.

Kot zastopnik Zbornice za TOI v Ljubljani je govoril zborniški svetnik g. Gorjanec Franc. Omenil je razburkanost preteklo leto, ki je radi svojih političnih prilik vplivalo tudi na gospodarske razmere. Pred božičnimi prazniki sme dobiti davčno novelo, ki bo živo posegla v naše obrate in zahtevala tudi izdatke žrtve. Zbornica kot vsi drugi faktorji delajo na omlinjenju te novele. Kot se po eni strani bremena večajo, tako je po drugi strani donosnost trgovine vedno manjša. Potom postopne etatizacije trgovine se skuša glavne predmete

vzeti iz rok proste trgovine. „Prizad“ hoče počasi vso veletrgovino prevzeti v svoje roke. Enako kot Hrvatje zahtevamo tudi mi, da se „Prizad“ ukine, da se trgovino prepusti tistim, ki so za to poklicani.

Veliko zlo za trgovino so tudi konsumne zadruge in pa krošnjari, katere je težko zatreti. Izvoz se omejuje z najrazličnejšimi formalnostmi. Na največje težave pa nalete naši izvozniki pri dobavljanju vagonov. Še večje težave kot z izvozom, pa so z uvozom zlasti surovin in kolonialnega blaga. V zadnjem času je postalo prav aktualno vprašanje decentralizacija delavskega zavarovanja. Šestnajst let je bilo potrebno, da so v Beogradu kot v Zagrebu spoznali pravilno stališče ljubljanske Zbornice. Pri zahtevah za delitev SUZOR-ja se oslanjajo na tiste argumente, katere so prej pobijali. Odločno zahtevamo, da dobi Slovenija samostojnega nosilca vseh panog delavskega zavarovanja in da se nameščenjsko zavarovanje loči od delavskega.

Proti določbi g. bana glede minimalnih mezd za trgovske pomočnike se je Zbornica pritožila. Novelizacija obrtnega zakona je po spoznanju s Hrvati stopila v ozadje, tako da ni pričakovati izprememb zlasti tako škodljivih določb kot je § 19. odst. 4 in drugi. Da se o omeji šušmarstvo v lesni stroki, so se uvedle obvezne legitimacije za nakupovalce lesa. Uvedle so se tudi obvezne legitimacije za vsa-

kega posestnika sejmov. Mnogo predstav je napravila zbornica radi pomanjkanja petroleja in bencina. Na intervencijo Zbornice, naj se dovoli prodaja živinske soli vsem trgovcem, ki prodajo jedilno sol, je minister financ odgovoril, da se živinska sol prodaja samo po veletrgovskih soli. Uredba o kontroli cen je izšla v nulejši obliki po intervenciji Zbornice, kot je pa bila mišljena. Zbornično tajništvo je v stalnih stikih z združenjem, zato naj se tako združenje kot posamezniki vedno zaupno obračajo na Zbornico.

Poročilo g. svetnika Gorjanca so zborovalci vzeli z zadovoljstvom na znanje. Sledilo je tajniško poročilo, katero bomo v izvlečku prinesli prihodnjič. Prečital in sprejel se je tudi zaključek za leto 1939. Pravtako je bilo soglasno odobreno poročilo nadzornega odbora in proračun za leto 1940, ki je sestavljen v znamenju štednje. Govorilo se je tudi o ureditvi sejma in sestavi tržnega reda. Za blagajnika je bil izvoljen g. Adamič. Blagajniške posle je dosedaj vodil tajnik. Skupščina je nadalje sprejela soglasno sklep, da se odpravijo vsa novoletna darila bodisi v obliki kolodarjev, popusta, ali v blagu. Kršilce se bo kaznovalo s kaznjico do din 1000.

Pri volitvah je bil izvoljen ponovno za predsednika g. Berjak, za podpredsednika g. Adamič; v upravo so bili izvoljeni: gg. Ahačič, Globočnik, Hlebiš, Kokalj, Koki, Savnik in Ferjanc, namestniki pa gg.: Grims, Rekar, Rozman in Terčon. V nadzorni odbor so bili izvoljeni gg.: Colnar, Kern Iv., Orosel, namestnika pa: Sulcer in Zaplotnik Fr.

Pri slučajnostih so se izvolili odbori za lesni in specerijski odsek. Na vprašanje g. Kerna

A., kaj se bo napravilo s premoženjem, naj bi se kupila ali zidala kaka stavba, je g. Berjak odgovoril, da se je po odcepni Skofje Loke premoženje znatno zmanjšalo, zato je boljše, da se še nekaj časa počaka, da se nabere večje premoženje.

Končno je govoril še zastopnik Zveze združenj v Ljubljani g. dr. Pustišek, ki je obravnaval vprašanje soli. Pojasnil je, zakaj jo prodajajo le veletrgovci. Cene soli ni bilo treba znižati. Pri tem poizkusu ima država 300 milijonov škode. Pomanjkanju petroleja in bencina je kriv kartel, ki ni bil zadovoljen z zaslužkom, zato pa bencina ni uvažal. Država mu je nasledila in je znižala kartelu takso za din 2.—, trgovcu pa za 0,25 din. Tako smo naenkrat bili brez petroleja. Pri Zvezi se je ustanovil odsek za tekoče gorivo. Radi pomanjkanja petroleja je Zveza intervenirala na raznih mestih v Beogradu. Enako se je Zveza borila proti krošnjarstvu in šušmarstvu. Protidraginska uredba je položaj le še poslabšala. Za minimalne mezde trgovskih pomočnikov je Zveza predlagala, naj se za podeželske trgovce znižajo.

Oživila je trgovino z lesom. Poleg Nemčije in Italije se zanimajo za naš les tudi Madžarska, Francija in Anglija. Ta konjunktura pa bo morda le kratkotrajna. Odsek za tekoče gorivo se je zlasti boril proti uredbi št. 3. Mali trgovci so s 1. marcem zaprli črpalke. Tu je težka borba tudi radi tega, ker v Srbiji in na Hrvaškem malih prodajalcev kot pri nas sploh ni. Tam so vsi prodajalci le komisionarji Shella iz Standarda. Pri Zvezi delujeta še odsek drogovstov s sedežem v Kranju in odsek knjigarnarjev.

Občinska seja v Kranju

Občinska trošarina na pijače ostane. Kje se bo dobilo zemljišče za zgradbo borze dela. Modernizacija cest in nov tržni red.

V sredo 20. marca zvečer se je vršila 22. redna seja kranjskega občinskega odbora.

Poročila županstva.

Župan g. Česenj je najprej poročal o pregledu blagajne za mesec december, januar in februar. Uprava je sklenila, da sejmine ne bo več oddajala v zakup temveč jo bo pobirala v lastni režiji. Lani je bila izločena za vso to let 28.600.—, sedaj pa se pričakuje večji dohodek. Sejmimo bo še nadalje pobiral Sorn proti 15 odstotni nagradi.

Tehtnica pri Bekselu se bo radi modernizacije ceste odstranila in prodala. Ocenjena je na din 6.000.—. Nova se bo gradila nekje na Primskovem. Tehtnica pri postaji se bo radi ureditve tudi prestavila ali bolj od ceste noter, ali pa na vogal vrta restavracije pri kolodvoru. Ministrstvo financ je odobrilo izjavo občine, da garantira za vse vloge Mestne hranilnice.

Ker je država nameravala odpraviti občinsko trošarino na pijače pri vseh kmečkih občinah — in to sem se šteje zaenkrat po obč. zakonu tudi Kranj — pobirat bi jo smela le mesta; je banska uprava odredila, naj občine počakajo s svojimi proračuni. Ker občine za izpadek teh dohodkov nimajo nobenega drugega nadomestka, je država obč. trošarino dovolila še nadalje pobirati. Zato se bo čez kakih 14 dni še lahko vršila proračunska seja.

Izšla je okrožnica, ki zahteva, da se pospeši naprava zaklonišča proti letalskim napadom. Zlasti to zadene obrtna in industrijska podjetja. Dosedaj je bil odziv slab. Referent za zaščito je na novo razdelil vse potrebne ekipe in nadomestil člane z onimi moškimi, ki ne pridejo ob mobilizaciji v poštev in z ženskami. — V nedavno ustanovljeni turistični krajevni odbor je banovina imenovala g. Mira Peterlina.

Virmiranje nekaterih postavk iz proračuna 1938-39.

Računski zaključek proračuna za leto 1938-39 kaže, da proračun ni bil prekoračen. Prekoračeno so bili samo nekatere postavke iz posameznih partij, ki pa so se krile s prihranki postavk drugih partij. G. župan je prebral vse prekoračene postavke in razložil tudi njih krivje, naker je obč. odbor odobril prekoračene postavke proračuna.

Odobritev računskega zaključka za l. 1938-39.

Proračun za leto 1938-39 je predvideval izdatkov din 3.059.218.—, faktičnih izdatkov pa je bilo din 2.481.635.—. Anuiteta za Prevalo v znesku din 294.000.— se ni plačala, ker se je pričakovala prodaja posestva — in se tudi letos ne bo vstavila v proračun pač pa se bodo plačale obresti. Faktičnih izdatkov je bilo din 2.082.866, izdatkov ubožnega sklada din 130.143.80. Prebitek rač. zaključka znaša din 96.557.—, ki se vnese v novi proračun kot dohodek.

Ker nekateri krediti v proračunu za leto 1938-39 niso bili angažirani, pa se bodo ti zneski vstavili v novi proračun, je g. župan pokrenil akcijo, da tovarnarji in podjetniki plačajo prostovoljne zneske mestu pavšalirane trošarine, da se novi proračun ne bo preveč obremenil. Ta vsota znaša skupno din

420.000.— in odpade po proporciju din 355.000 na 4 velike tovarne, 20.000 din na domačo industrijo, 35.000 din pa na trgovino. G. župan je izrazil mnenje, da bo sporazum v tem oziru v kratkem dosežen.

Zemljišče za zgradbo borze dela.

Javna borza dela v Ljubljani je v Beogradu izposlovala kredit din 500.000.—, za zgradnjo poslopija v Kranju, ki mora biti letos izbrpan. Občina pa mora dati zemljišče. Občinska uprava hoče zagotoviti Kranju to stavbo, da je ne bodo dobile Jesenice, da se bodo v Kranju res lahko nemoteno izplačevale podpore in da ta kredit ne zapade.

Zato je iskala primerno parcelo pri postaji, kjer je Dolenčevo lesno skladišče, kjer bo na razpolago šele drugo leto, iskala jo je na Planini, kjer pa se je zdel zastopniku borze dela iz Ljubljane in zastopniku banske uprave preoddajena, tako da se jima je končno še najbolj dopadla nadarbinska parcela nad Fildrom. Občinski odbor je končno po izčrpnem poročilu referenta g. dr. Megušarja sprejel sklep, da pooblasti upravo, ki sme kupiti parcelo do največje izmere 1000 kv. m. in do najvišje cene din 60.— za kv. m.

Poslopje bo poleg uradnih prostorov imele tudi dve veliki ločeni čakalnici, ki bosta pozimi služili za ogrevališče. Če občina preskrbi zemljišče, se bo stavba do jeseni zgradila, obenem pa bodo prenehale vse obveznosti občine do Jav. borze dela. G. župan je omenil, da se bo od Delavske zbornice dalo dobiti nek znesek za zgradbo otroškega zavetišča.

Modernizacija Jezerske in ceste na Golnik.

Jezerska cesta se bo letos modernizirala do Britofa. Ker so krediti omejeni, se bo površina popravila le v širini 5 m z asfalt-makadom. Namesto, da občina prispeva k modernizaciji ostale širine ceste nanjo odpadajoči znesek din 180.000.— bo pa rajši uredila do Gorjančeve gostilne na Primskovem trotoar ob cesti in pa kanalizacijo. Tudi cesta na Golnik, to je proti Kokrici se bo modernizirala. Prav bi bilo, da bi se vsa cesta izravnala, ker ima mnogo ovinkov. Odkup zemljišča pa bi bil zelo drag. Vseeno pa bo občina nekaj prispevala, da se cesta zravna vsaj do kriza, kar banovina nima sredstev, da bi se vsa cesta zravnila. Na velikem hrbu se bo cesta znižala, da se bo videlo naravnost do Kokrice. Tako bodo vse te ceste več ali manj lepo urejene.

Poročilo policijskega odseka.

Poročal je obč. odbornik g. Slavec Ivan. V domovinsko zvezo se sprejme notar g. dr. Iv. Sorli. Odklonila pa se je zagotovitev v domovinsko zvezo g. Bohuslavu Trdli. Prečital in odobril se je osnutek novega tržnega reda, ki bo stopil v veljavo, ko bo potrjen od banovine.

Osnutek novega tržnega reda prinaša tudi nekaj sprememb glede dodelitve prostora prodajalcem različnih predmetov in točno določa, kje bo v bodoče njihova namestitve. Živilski trg ostane še vedno na Mestnem trgu. Tudi glede higiene in nadzorstva ter kaznovanja prekrškov novi tržni red predvideva točno določene predpise. Kot sedaj tudi v bodoče smejo prekupeci nakupovati šele ob 11. uri.

Zatem se je vršila tajna seja.

Medicus:

„Mama, mama, zakaj si me ubila? ...“

Pomladno sonce je toplo sijalo in ožarjalo prvo cvetje prebujajoče se Vesne. Čemu vsa mlada, prebujajoča se lepota — za smrt. Prave njive, na njih orač ves znojen in utrujen gara od zore do mraka, čemu — za smrt! V prebelih sobah, kjer te je strah, ker je v njih krik in bolečina doma, rojevajo žene mladi rod, rojevajo ga iz dneva v dan — za smrt! Vse za smrt, vsemu in vsem je poslednja postaja — smrt! Življenje večni boj, a smrt poslednji „stoj!“ Vse za smrt in vendar je le Eden gospodar življenja in smrti. Le Eden ima pravico, le Eden je gospodar začetka in konca!

*

„Alfa in omega, začetek in konec vsega!“

— Gospod doktor, vsemu in vsem je poslednja znamenje v vaši sobi, v ordinaciji! Čemu? Da me nadzira, za to ga ne rabim! — Ne, ne je plaho odvrnila usmiljenka, da vas čuva, da vas varuje! Zdravnik se je zamislil, čez čas je pol tiho dejal: „Le!“

Drugi dan je kraljeval v ordinaciji On-Oni pa, nad katerim je kraljeval, je bil človek dela, njegovo dejanje in nehanje je bilo delo in ni pustil dovolj časa Njemu, ki je začetek in konec vsega.

In zgodilo se je, da je upognil pred Njim, ki je poslednji kraljeval v ordinaciji, koleno in toplo zahvalil Njega: „Hvala oče, nisem postal morilec!“ Čudna je ta zgodba, čudna, žalostna in vesela. Čujte jo!

*

V čakalnici je stopicala mlada dama. Mlada. Bujne postave, plavih las in ponosnega stasa, z obraza pa sta ji odsevala skrb in strah. Strah pred nečim tajnim, nepoznanim, skrb pred nečim tujim. Malodušje in groza sta se jo polasčala, ko je čula iz zdravnikove sobe osoren, zapovedovalen glas in škrtanje in zvenčanje orodja. Pod srcem ji je vprašalo, v možganih zaključalo: „Zame, zame?“

Pregnala si je vprašanje, kot nadležno muho, brezbrizno se prestopila in si popravila pred zrcalom lase. Že so se odprla vrata in zdravnik v rdečem gumastem predpasniku ji je dejal oni odločilni „Prosim!“ Junaško je šla z zdravnikom v sobo, zgovorjena je bila že z njim!

Je pač tako, večkrat tako, da si poželiš bežne zabave, v ognju strasti si šibek in padeš, pa kaj zato, saj se da pomagati. Malo stisneš zobe, če ne gre drugače malo zaječš, pa je. „Gospodična, ste že kdaj kaj takega storili?“ jo je vprašal zdravnik, med tem, ko je odprl vodovod in si pričel umivati roke.

— Ne še,“ je plaho iztisnila mlada dama. „Da, hm,“ je bilo vse, kar je dejal zdravnik. V duši pa ga je speкло, hudo speкло in mu zaključalo: „Torej dva, ki sta prvič na poti zločina. Ona ubijalka, jaz ubijalec. Ubijalec nerojenega!“ Pa tudi on si je preganjal to misel, češ, poklic je poklic in živeti moram!

Peščena ura se je iztekala, zdravnikove roke so bile čiste za — umor!

„Izvolite na mizo!“ je trdo dejal dami. Blesce orodje je bilo že prekuhan, že pripravljeno. Operacijska miza je bila sredi sobe, za njo pisalna miza, nad njo On! Zdravnik se ni hotel srečati s pogledom Križanega, na pot zločina je šel. Dama si je zakrila oči, stisnila zobe in zadržala v sebi poslednjo troho sramu in vesti. Zdravnik je prijel za orodje in še pogledal na pisalno mizo na uro. Tedaj pa se je zgodilo ono nepojmljivo, tedaj je zagledal poleg ure sliko nje, ki naj bi nekoč rodla otroke njemu, sliko svoje neveste! Kot bi stopila iz ozkega okvirja in ga prosila, kot bi prosila Njega, ki je visel nad njo razpet. Zakolebal je v mislih in sklepih, uporno hotel povesti glavo in delati, delati — greh, zločin.

Magična sila mu je dvignila glavo. Srečal se je s pogledom Križanega, hip nato z nevstinim pogledom. Vse, vse to je bilo delo trenutij, bežnih trenutij. Že se je stresel, že je zazvenčalo na tla padlo orodje, prijel se za glavo in zahropel: „Gospodična, gospodična ne morem, ne morem ubijati!“ Mahoma je skočila z mize in stala pred njim trepetajoča, skrivajoč od sramu zardeli obraz med dlani.

„Gospodična, nikogar še nisem ubil, ne morem ubiti nerojenega.“ Molčala je in se zmedena hitela napravljati. Ko je bila oblačena, ji je zdravnik ponudil stol, si prižgal cigareto in začel: „Gospodična, vi boste mati. Vam klije pod srcem novo življenje, novo bitje, ki ni samo vaše —“

„O, prosim recite mi, vsaj besedo, čeprav me z njo udarite. Toda ne morem, ne morem tega, kar sem vam obljubil. Dva mi branila. Bog in moje dekle, ono, ki bo nekdaj meni rodilo sina, krepkega lepega! Ne bi mogel nikdar več, kar sem započel, pa vedite, zdravi ste, mladi. In On, On, kaj bi dejal?“

Dekle je bruhalo v neutolažljiv jok. „Gospod doktor, saj to ni bilo igranje, saj me ima tako, tako rad. Pa jaz sem premlada, nečem še otroka, moram živeti še zase, potem za družino!“

— Ste poročeni?“ je hlastnil zdravnik. „Da!“ Zdravnikov obraz je postal trd. — Pa se ne bojte narave, da bi se nad vami maščevala, da bi nekoč, kot jalova starka ho-

dila po svetu sama, zapuščena od slehernega, dete nerojeno, umorjeno, pa bi vam vse dolgo življenje v urah samote in v urah groze klicalo: „Mama, mama, zakaj si me ubila?“ Žena je nehala jokati, s široko odprtimi očmi je zrla zdravnika, se pribrala in dejala: „Hvala, ozdravela sem!“

— Ne vi, vaša duša, ne duša, vaša družina!“

„Vaš račun, gospod doktor?“

Kranj - začetek in konec Hacetove kariere

Bilo je pozimi leta 1932. Takrat smo imeli v državi režime, ki so preganjali poštene ljudi, za javni blagor pa se niso brigali in so hodiše cele trope brezposelnih mladih ljudi po naši domovini. Neko dopoldne v mrazu in snegu prijoka v župno pisarno v Kranju mlad, kakih 15. ali 16 let star fant. Bil je ves umazan, raztrgan in krvav, na čelu mu je krvavela velika rana, ki jo je zakrival z umazano cunjjo.

„Kaj pa ti je? Kdo pa te je?“ vpraša kranjski župnik jokajočega fanta.

„S. F. me je pretepel z „drikelnom“.“

„Kaj si pa storil? Zakaj te je?“

„Nič nisem storil, prenočil sem v njegovem hlevu, pa me je obdolžil, da sem nekaj ukradel, pa nisem jaz.“ — je jokaje pripovedoval z obraza pa mu je kapala kri na tla.

„Kje si pa doma?“

„Iz Podcerkve sem doma, mežnarjev sem.“

se je glasil odgovor. Z župnikom sta šla v kuhinjo, kjer so mladega fanta č. sestre umile, mu izmlele rano, ga obvezale, preoblekle in ga položile v posteljo v sobi, kjer spe drugi služabniki.

Mladi Hace je ostal nato v župnišču, kjer se ga oprali in preoblekli. Pomagal je čez zimo v hlevu pri živini. Ni bil še popolnoma pokvarjen fant, toda cesta ga je že privezala na se. Redno življenje mu ni več ugajalo. Prišla je spomlad in marca mesca zopet stopi mladi Hace primerno obločen in rejen v župno pisarno.

„Gospod župnik, ali bi mi dali, kar sem zaslužil?“

„Ali ne misliš ostati pri nas?“

Odkimal je z glavo in se nasmehnil. „Meni to življenje ne prija. Bom šel.“

„Poglej, mlad si še, če boš tako taval okrog brez posla, se boš popolnoma pokvaril. Ostani tu v službi, ko dorasteš, dobiš lahko v Kranju kako drugo službo, če ti ne bo prišlo v župnišču.“

Hace je odkimal, češ, da nima veselja ostati v župnišču. Prejel je svoj zaslužek in odšel. Jeseni sta se z župnikom srečala pod gorami. Hace je ležarno šel po cesti v družbi par mladih fantov postopačev.

— To, da mi prinesete pokazat sinka!“

Kot prijatelja sta se ločila!

Komaj pa so se zaprla za mlado ženo vrata, je padel zdravnik pred Križanem na kolena in molil, molil, kot tedaj, ko je še molil ob strani svoje mame. Nad njim je bil On, pred njim na mizi slika nje, ki mu bo rodila sina, lepega, krepkega ...

„No, kako tipa gre,“ ogovori g. župnik Haceta. „Kar dobro,“ odgovori z nasmehom. „Tako je bolje, kakor pa delati.“

Tako je šel mladi Hace na pot zločina.

V tistih letih je prenočevalo po kranjskih hlevih vedno polno mladih fantov, brezposelnih, zanemarjenih. Prišli so z beračenjem, nato z malimi tatvinami in postajali so zločinci, eden večji, drugi manjši. Nekateri so se udinjali celo režimu in so takrat poštenim ljudem grozili z nasiljem pod okriljem „nacionalne ideje.“

Saj je eden izmed takih grozil z nožem celo g. župniku pred župniščem, dasi je prej užival njegovo podporo.

Hace je nato večkrat prihajal v Kranj in okoli, ki mu je postala torišče njegovega delovanja. Postal je „slaven“, da se ga je vse balo. Da ga toliko časa niso prijeli, je pač vzrok tudi strah pred njim. Saj je bil dolgo časa v Senčurju in drugih krajih kranjske okolice pa se je mirno sprehajal iz enega kraja v drugega. Če bi ne bilo krepkih miše kranjskih policajev in bi se Hacetu ne bila zataknila patrona v pištoli, bi še danes hodil okrog...

Toda iztekle so se temu nesrečnemu fantu ure delovanja in tudi najbrže ure življenja. Kjer je začel s svojim delovanjem, tam je tudi končal. Kranj mu je postal usodno mesto. Dana mu je bila prilika, da bi bil krenil na pot poštenega življenja, toda cesta in družba sta ga potegnili za seboj v pogubo in nesrečo.

Hacetov slučaj pa je pretresljiva pridiga za vse, ki imajo v rokah oblast, da je treba skrbeti za mladino, da se ne bo potepala brez posla, da ne bo hodila v šole zločinstva po hlevih in skednjih. Hacetov se nam bo vzgojilo še mnogo, če ne bo več skrbstva za zanemarjeno mladino. Ko je bil mladi fant prvič kaznovan, takrat bi ga bilo treba dati v kak zavod za zanemarjeno mladino. Tako pa je prišel v ječo, da se je tam med zločinci še bolj utrdil in izveščal v svojem zločinskem poslu. Ko je prestal prvo, drugo in tretjo kazen so ga mirno izpustili iz ječe, da je lahko šel naprej svojo pot zločincev in morilca.

Jože Herfort:

Svišč je uprl svoje oko v nebo ...

„Še pol litra!...“ Nande je že skoro zarjul. — Nikar, sem branil, dolgo pot še imava, pretežke noge bodi!“

„Ti pa molči. Če ne veš še vsega, ti bom pa ob tem poliču povedal. Veš, ni marala z menoj, češ, v gore pa ne grem sama s teboj. Ti si seveda ničla, ti si seveda fant, ki bi se iz koč umaknil in bi spal pod milim nebom! Tako je dejala, čeprav pozna našo koč tako dobro kot midva. Ne in ne in ne!“ Zlil je v se kozarec vina, si živčno prižgal novo cigareto ter plačal zapitek. Breg je nama zaprl usta in zavezal jezik, le misli sem živo pletel in tehtal vitko, skokonogo Jelo, ki bojdja zavoľo mene ni hotela na ruševca.

Nande je bil pod težo vina in nahrbtnika v obraz ves zaripel, videl sem, da je v njem vse vrelo, pa vedel sem tudi, da bo vsaj čez dva dni vse dobro. Tedaj sem vedel, toda zlomek bi mi skoraj vse skazil in popačil. Z večerno zarjo sva dospela v koč. Češnje okoli borge lovske bajte so bile vse v svatovskih oblačilih, prešerno so bile odete v belo prelest pomladi.

Velika sobota je bila, v gorah pa sveti, sveti mir. Vrh češnje je vriskal ščinkavec, nekje v krošnji si je s samico že zvil gnezdo in sedaj ves gorel v mladi ljubezni in v mladem letu. Nebo je postajalo vse bolj žareče in sneg na Konju se je rdečevijolično svetil. Ščinkavec in kos z drozgom ter taščica s cikvovtom sta odpela večerno molitev in že je zagorela na nebu večernica. V koč je zagorel in zaprasketal ogenj, iz dimnika se je sukljal moder dim naravnost proti nebu. Po skromni večerji sva sedla s tovarišem na prag koč, poslušala rahlo šumenje in češnjevem cvetju in strinela v jasno zvezdno nebo. Gore, čiste, kot iz najčistejšega kristala izklesane, so obetale lepo jutro.

*

Jutro, velikonočno jutro, nebo v miriradnih zvezd, brez vetra, drugo uro čez polnoč. Svetilnica nama je za silo razsvetljevala komaj naznačeno pot, sneg na Konju se je zeleno svetil. Do rastišča sva imela še debelo uro, tja pa sva morala dospeti še v popolni temi.

Bukve in bori so se umaknili krivinačastemu cretju, trava je hrstela v nočni slani — višje sva

prišla, v območje slane. Še malo in prišla sva do prvih lis snega. Svetilnica sem upihnil, z Nandeto sva oblekla bela plašča in obula čevlje s klobučevinastimi podplati. Še malo in že sva prišla v zaklon bornega rušja. Puške niti nabil nisem, danes naj bi veljal vročerkvni pevec — tovarišu. Tiho sva ždela in napeto prisluškovala in čakala vročerknega pevca — ruševca. Huuuu Zdrznil sem se. Nič! Le veter je potegnil! Čez hip spet Hu-ju, ju ju... „Je res?“ mi je šepnil Nande. „Ne! Le sova!“ Spet sva molčala. Nebo je jelo bledeti, prve zvezde ugašati, daleč nekje na obzorju za gorami se je porajala mlada zarja. Uju-juju... Na Konju! Čuješ?“ sem šepnil tovarišu. Ta je že drhtel v lovski mrzlci in neprestanem pričakovanju. Jel sem krivorencu dražiti in vabiti, pa zaman. Nebo je jelo rdeči, prvi drozg je zapel, z lovom je bilo kmalu konec in odšla sva v dolino k Vstajenju, opoldne pa sva že lenarila na soncu pred koč in tiho ždela, vsak s svojimi mislimi. Vem kje so bile tovariševe misli! Pri ženski. Moje so se pletle okoli cvetja, pomladi in Vstajenja. Prav v dnu srca pa sem prosil Boga, naj bi dal, da bi tudi uboga, zbičana in zmučena Nandetova duša vstala.

Pod noč je potegnil močan veter, ščinkavec je nenadoma utihnil in sedel prav pod streho in držal kokeč. Gore so postale zlovesče, temne in preteče. Stenuilo se je, veter se je prevrgel v vihar, temno na je bilo kot v rogu. Zaprla sva se v koč, zakaj že so jeli nebo križati močniti bliski in jelo je liti, liti kot iz vedra. Vsa narava je ječala v silnem gorskem viharju, drevice je kot v obupu vilo veje, blisk pa je za bliskom prepregel nebo. V nevihti pa pod bornim krovom prav dobro sliš, in da je temu res tako, sva ono noč prav dobro izkusila z Nandetom.

*

Opolnoči me je zbudila mrtvaška tišina. Tiho sem vstal, odprl duri in pogledal po zvezdah in vremenu — povsem, povsem jasno, brez najmanjšega oblaka, doline so bile v gosti megli. „Joj, danes bo pa pel!“ Legel sem še za pičlo uro. Spet v goro, kot prejšnjo jutro, le da sva v naglici pozabila čevlje s klobučevinastimi podplati in šla proti rastišču v samih nogavicah.

Tiho sva sedla v zaklon, katerega je čez noč pobelil svež sneg. Pogledal sem na uro — četrt čez dve. Še sem se ozrl na Konja, ki se je ves lesketal v mladem snegu in že je nekje zapihl ruševca. takoj nato pa je po zraku završalo, za-

vršalo tik nad najinima glavama. Kakih dvesto metro pred nama je skoro v istem hipu zrastle na snegu ogljeno črna točka. Bežno sem se ozrl po zvezdah, jelo so bledeti. Ruševca je priplesal in pripihal že na poldrug streljaj, nebo je jelo bledeti. Nastavil sem dlani k ustom in ga prav naravno poklical. Črna krogla perja je poskočila, kot bi jo pičil gad in zafrfotala. Poškili sem na tovariša. Kot kip je bil miren, puško je imel že pri licu. Spet sem zavabil ruševca in sam pri sebi vzdihnil: „Sveti Hubert in sveti Evstahij — pomagajta!“ Jedva sto korakov pred nama je pel, plesal in norel vročerkvni ptič, plesal v svojo smrt. Še dvajset korakov lepi ptič, potem mesto vroče krvi in ljubezni — mrzla smrt!

Juhuhu!... Frfotanje peruti in prazno tiho snežišče! Nekdo je na robu zavriskal. Nande je zamolklo zarjul kot zaboden vol, istočasno sva planila na rob — oba v belih plaščih in stala ob presenečenem in prestrašenem planincu! Vso jezo in togoto sva zliła nanj, malo je manjkalo, da ni okusil kopit najinih pušk... Končno je skesano priznal, da ima v koč pod robom dekleta in da ne more več spati. Stisnil sem zobe, spatil obraz v čudnem smehu in sunil Nandeta ter mu dal s tem znamenje za odhod. Zdanilo se je in ko sva šla mimo koč za robom, je poljubilo sonce grebene gora s prvimi žarki. Tedaj pa, zazeblu me je v dno srca, iz koč, katere je nama označil nadebudni planinec, je stopila Nandetova Jela in mu preprijazno voščila dobro jutro.

Nande je trdo prijel za puško, grdo zaklel in se pognal nizdol proti najini koč, da sem ga komaj dohajal. Nande je bil strl, v meni pa je kipele jeza, sveta jeza čez to deklino. Za hip pa so mi misli ušle k lepemu šopku krvavordeče rese, belih kurcij in modrega svišča, katerega je Nande prejšnji dan nabral za — Jelo.

Lepi pomladni praznik je bil, grdo omadeževan in za oba uničen, prav kot Nandetova sreča. Prišla sva do koč in se sunkoma ustavila ob preje tako cvetočih češnjah. Bela prelest je bila oropana, uničena in pooptepana. Nočni vihar je strahotno oropal cvetoče češnje in sedaj je ležalo belo cvetje na tleh velo in umazano, le sem ter tja je zaplaval svež bel listič in se vrtinčil po zraku ter počasi padal z drevesa na tla k ostalim mrtvim cvetnim listom. Ščinkavec je tiho ždel vrh drevesa, med poteptanim in velim cvetjem na tleh pa je ležalo majhno gnezdece s tremi jajčeci...

(Dalje na 10. strani.)

Škofja Loka v 1000 letih

Škofjeloški kulturni delavci v preteklosti in razvoj umetne obrti: stavbarstva, kiparstva in slikarstva

Škofja Loka in ves njen okraj sta dala slovenskemu narodu prav precej kulturnih delavcev. Naj tu omenimo na kratko nekaj najpomembnejših.

Škofja Loka

Po času prvi imeniten Ločan je bil slikar Andrej iz Loke, ki je živel v 13. stoletju in slikal zlasti cerkve po Goriškem. Za njim naj omenimo slikarja Jerneja iz Loke, ki je po slikal cerkev sv. Ožbalta.

Iz 16. stoletja sta znana bogataj Franc in Cadež Lovrenc, ki sta bila oba profesorja na dunajski univerzi. Zadnji je bil celo rektor 1564.

Za časa protestantske dobe imamo kaplana Wurzerja in župnika Mercina, ki sta oba znana kot izrazita nasprotnika protestantov. Največji loški pisatelj te dobe je bil je Jezuit Bazar (1685). Nato imamo v teku stoletij še slavne kulturne delavce, med njimi p. Jakob Škerij, pisatelj nemških in slovenskih molitvenikov. Za 18. stol. bi navedli Goričana p. Romualda, ki je opisal škofjeloški pasijon (1721–1768); v letu 1717 je umrl v Loki Corraduzzi Rudolf, deželni sodnik; dr. Fran. Ks. Jugović, glavni deželni zdravnik za Kranjsko; grof Nepomuk Jan. Edling, ki je bil škofov oskrbnik in znani borilec za tedanja ljudsko slovo; Silvester Murč, župnik in pisatelj ter propagandist abstinence (1745); dr. Ludvik Gerbertz, zdravnik (1803); dr. Blaž Hatner župnik in komponist ter zdravnik; Luka Dolinar (1794) zbiratelj in izdajatelj spisov; dr. Jakob Zupan—Zusner nemški pesnik, rodil se je pri nas; 1827 se je rodil Jurij Jurčič, slikar živel pa je v Carigradu; dr. Ernest Škram, univ. profesor v Gradcu; Gustav Pirč, predsednik Kmetijske družbe rojen 1859 je bil tudi strokovni pisatelj; Avgust Guzelj pisatelj in pogozdovatelj Krasa (1804); Ivan Mačer, prirodoslovec; dr. Karel Triller (1853) politik; dr. Alojzij Homan zdravnik in pisatelj (1865); Ivan Dolinar „Podliski“ (1840) znani kulturni delavec; Hinko Dolenc pesnik in pisatelj; dr. Josip Škofic, predsednik sodišča in dramatik („Gospod s Preseke“).

Od mlajših naj omenimo pok. univ. profesorja dr. Jesenka Franca in dramatika Antona Leskoveca; prvi je bil botanik svetovnega slovesa, drugi pa je bil brez dvoma najboljši loški pisatelj.

Od danes še živčih pa bi imenovali: kanonika Ivana Sušnika, predsednika Vzajemne zavarovalnice; dr. Josipa Demšarja; Gvionda Bavallo, slikarja in sedaj tovarnarja; ing. agr. Primoža Simončiča; pisatelja Franca Pokornja, župnika in zgodovinarja ter najboljšega poznavalca našega mesta; prof. dr. Pavla Blažnika, ki je napisal knjigo o kolonizaciji škofjeloškega gospodarstva; Jako Zigona, pisatelja; prof. Franca Jesenoveca, urednika „Vrta“ in sourednika mnogih listov; lani umrlega akademskega slikarja Franceta Koširja; prof. Franca Planina in njegovega brata Lovra, ki je izvrsten organizator; in končno seveda dr. Tineta Debeljaka, kulturnega urednika „Slovenca“ in velikega poznavalca slovanskih narodov.

Okolica

Radi pomanjkanje prostora moremo omeniti le najpomembnejše kulturne delavce, ki so se rodili v škofjeloški okolici, čeprav je bila ista veliko bolj bogata v tem smislu kot Škofja Loka sama. Predvsem moramo omeniti Mihaela Paklerja, plemiča, ki je sezidal Ločanom prvo sodsko poslopje l. 1627 poleg farne cerkve; Riharda Lukančiča (1665), ki je spisal v nemščini več radoslovov plemičev; Edvarda in Karla Strabla, zbiratelja starin; dr. Bernika Antona, zdravnika. Tem sledi vrsta slikarjev, pisateljev, duhovnikov itd. Navedemo naj le še pesnika Franceta Cegljarja; dr. Andreja Karlina, škofa lavantijskega; dr. Andreja Kalana, politika; Kalana Janeza, protialkoholnega organizatorja svete vojske.

Poljanska dolina

Tudi Poljanska dolina je dala vse polno kulturnih delavcev slovenskemu narodu. Omenimo naj: Simona Subica iz Brodov, ki je bil vseučiliški profesor fizike v Gradcu; pisal je veliko v slovenščini; v Visokega Matijo Debeljaka, ki je pisal učne knjige in poučeval v Milanu, Trstu, Dunaju in Gradcu; Poljane so dale Jurka Mira (1779), ki je bil pisatelj prvih slovenskih učnih knjig; nato rodbino Subicev in to Stefana (1820) slikarja, njegovega očeta Pavla, podobarja in brata Janeza tudi podobarja v Škofji Loki; a njegovi sinovi so bili slikarji. Na domu je ostal sin Valentin, ki je bil tudi loški rezbar.

Po svetu sta odšla brata Janez in Jurij Subic in se uveljavila kot genijalna slikarja. Bila sta najboljša slovenska slikarja tiste dobe. Janez se je šolal v Benetkah, bil v Rimu in slikal celo Čehom njihovo Narodno gledališče; postal je prof. v Karlsruhe ob Renu in

je tam tudi pokopan. Jurij pa je študiral na Dunaju, se boril v Bosni, slikal v Atenah in bil ob smrti priznan za najboljšega slovenskega slikarja.

So pa še Subici, Alojzij in Blaž, ki sta bila tudi slikarja. Mati dr. Janeza Ev. Kreka pa je bila sestrična teh Subicev.

Poleg Subicev je gotovo eden največjih slovenskih kulturnih delavcev dr. Ivan Tavčar, politik, pisatelj ter ljubljanski župan. Rodil se je v Poljanah, počiva pa na Visokem.

Slavna Poljanca sta tudi brata vseučiliška profesorja Franca in Aleš Ušeničnik (1868). Aleš je največji slovenski filozof.

Omenimo pa naj še Pavla Perka, pisatelja in župnika; Luko Jeraja, pisatelja kritika in politika; Ignacija Pintarja, profesorja dr. Gregorija Kreka, vseuč. profesorja; dr. Miha Kreka, ministra itd.

Poljanska dolina je dala vsemu narodu toliko vemož, da jih spriči odmerjenega prostora ne moremo vseh naštet.

Selška dolina

Tudi Selška dolina je dala nam Slovencem prav lepo število velikih mož. V Sp. Luži se je rodil Lovrenc Košir (1810), ki je bil poštni uradnik in izumitelj dopisnice. Vsekakor moramo omeniti še živečega ljudskega pesnika Pestotnika, ki je že večkrat nastopal v našem radiu. To je pesniško nadarjen človek, ki je sicer analfabet in pesmi sklada kar sproti. Boljše mu pa zapisuje njegova žena. Ob primerni izobrazbi bi se razvil v enega najboljših slovenskih pesnikov. Znameniti je bil tudi dr. Jernej Zepane (1828), ki je bil prvi predsednik slovenske notarske zbornice. Njegov sorojak je bil tudi dr. Jože Marija Kežičnik, dekan, prevajalec iz ruščine, pesnik in pisatelj dram.

Med znamenite Selčane moramo imenovati: Blaža Blažnika, župnika (1786), znan prijatelj Prešerna, Lovca Pintarja pisatelja molitvenikov (1841), Ivana Tuška (1853) pisatelja basni in naravoslovnih šolskih knjig za gimnazijo; dr. Franceta Kosa, zgodovinarja 1875 in dr. Milka Kosa, univerzitetnega profesorja v Ljubljani in zgodovinskega pisatelja, ter Gojmirja Antona Kosa, slikarja in predsednika Društva slovenskih umetnikov.

Največji Selčan in eden največjih sinov našega naroda pa je gotovo dr. Janez Ev. Krek. Doma je bil iz Rudne pri Selcih.

Znameniti rojaki Selške doline so tudi: profesor dr. Jakob Šolar, organizator slovenskih šolskih knjig in urednik dela Mohorjevih knjig. Iz Dražgoš pa je bil doma Luka Jelenc (1857), ki je bil ustanovitelj „Vrta“ in učiteljske tiskarne. Njegov sin je bil Vitomir Jelenc, časnikar, ki je pisal v skrajnem jugoslovanskem smislu in je kot srbski dobrovoljec delil vse napore srbske armade na umiku preko albanske Golgote.

Eden najbolj znamenitih Železnikarjev je bil gotovo advokat dr. Blaž Crobaht (1797), prijatelj in sošolec ter mecen dr. Franceta Prešerna. Pri njem se je zbirala vsa tedanja odlična slovenska družba. L. 1848 se je hotel posvetiti politiki, a je isto leto umrl. Njegov hčerka je znana pesnica Luiza Pesjakova, ki jo je še Prešeren učil. Jožef Dagarin (1785), bogoslovni profesor na liceju in kasneje dekan v Kranju. Bil je navzoč ob Prešernovi smrti. Najuglednejša rodbina v Železnikih pa je bila rodbina Levičnikov, ki nam je dala zlasti mnogo dobrih gospodarstvenikov, pa tudi pravnikov in pesnikov.

Najbolj zaslužen pa je gotovo bil dr. Andrej Globočnik pl. ki je igral veliko vlogo v politiki l. 1848. Saj je prav on kot tedanji akademik na Dunaju in tajnik društva „Slovenija“ izdal proglas za združeno Slovenijo in on je bil tisti, ki je določil slovensko narodno zastavo. Bil je zastopnik Slovencev na praškem slovanskem zboru leta 1848. Spisal je zgodovino Železnikov, bil je tudi predsednik Muzejskega društva. Njegov sin Vladimir je bil selekcijski načelnik v ministrstvu na Dunaju in je uredil avstrijski davčni kataster.

Omeniti moramo tudi Janeza Groharja slikarja in Grošlja kiparja. Nadalje še dr. Dermoto Antona (1876), ki je bil eden glavnih Masyrkovih učencev in steber slovenske demokratske stranke. Od sedaj živčih naj omenimo še graščaka dr. Jerneja Demšarja zdravnika; Klopčiča Jurija, Ameriškega duhovnika; dr. Lotriča Lenarda, svobododomca, ing. Borcelona prof. tehn. fakultete na ljubljanski univerzi in pa prof. Franca Koblarja pisatelja in urednika, ki je bil gotovo najboljši književni in gledališki kritik sedanjega časa. Končno naj še omenimo Zumrovo družino, od katere je Srečko predsednik JSZ. Lojze upravitelj škofjeloških posestev, Matija pa je asistent na univerzi. Iz Zumrove rodbine je tudi župan v Železnikih.

Iz Zalega loga je bil Jurij Miklavčič (1756), pridigar, stolni vikar v Ljubljani ter pesnik (latinski).

Iz Sorice pa je bil doma eden največjih slovenskih umetnikov Ivan Grohar (1867.) ustanovitelj slovenskega slikarskega impresionizma, ki je ponesel slavo slovenskega imena preko meja na Dunaj, London, Benetke, Sofijo, Beograd itd., kjer ga je odlikoval kralj Peter I. Osvoboditelj. Grohar od svoje visoke umetnosti materialnih koristi ni užival. Njegova najboljša dela so: Sejalce pod Kamnitnikom, Kamnitnik, Gorajte, Stara Loka, Škofja Loka v snegu itd. Pokopan je v Ljubljani. Grohar je poleg Subicev, dr. Tavčarja, in dr. Kreka najznamenitejša osebnost škofjeloškega okraja.

Tako smo kratko omenili nekaj onih mož, ki so na en ali drugi način orali kulturno ledino našega naroda in ki jim je tekla zibelka v Loki ali njenem okraju. Za zaključek naj omenimo še Sopotničana prof. Ivana Dolenca, ki ga je leta 1938 ves okraj kot en mož izvolil za narodnega poslanca.

Umetna obrt

Ker zlepa ne najdemo kraja v Sloveniji, ki bi bil tako bogat na raznih umetninah, kot je Škofja Loka, je prav, da tudi teh ne zgrešimo v našem sestavku.

Razumljivo je, da je Škofja Loka in ves njen okraj tako bogat na umetninah, ker so škofjeloški oskrbniki in njihovi gospodje freisinški škofje z vso vnemo pospeševali umetnostno obrt. V teh nekaj vrsticah bomo skušali naštet umetnine po njihovih strokah in času njihovega nastanka.

Stavbarstvo

Stavbarstvo v današnjem smislu se je pričelo pravzaprav šele z začetkom loškega gospodarstva, to je z letom 973. Freisinški škofje so kmalu zgradili utrjen grad, pod njim pa mesto. Zgradili so nato tudi nekaj manjših gradov v okolici. Kot najstarejšo stavbo pa moramo vsekakor omeniti kapucinski most, ki je bil zgrajen leta 1551 in je še danes po skoraj 600 letih v prav izvrstnem stanju. Grajen je iz rezanega kamna. L. 1595 je bila zgrajena nunska cerkev, katero je posvetil škof Berold. Ravnotakrat je isti škof posvetil tudi že preje stoječo cerkev v Stari Loki v baziliko. Iz istega časa je tudi romarska cerkev sv. Primoža in Felicijana na Gabrški gori ter farna cerkev v Bukovščici, ki je posvečena sv. Klementu in cerkev podružnice sv. Miklavža. Vse tri cerkve so preproste, a zelo zanimivo zidane, ker imajo skoro kvadratasto ladjo.

Iz dobe gotike se je ohranilo pri nas toliko stavb, kot zlepa ne kje. Ob koncu 13. stoletja je bila dozidana cerkev v Cngrobru, katere početki pa segajo še par stoletij nazaj. Iz istega časa je tudi mogočna in odlična gotška gradba farne cerkve sv. Jakoba. Obe ti dve stavbi, kakor tudi vse mesto pa je potres l. 1511 močno poškodoval. Škof Filip pa, ki je bil član bavarske vladarske hiše, mlad in energičen, je po tem potresu ob cerkvi, grad, žitnico in skoraj vse ostalo mesto znova po-

je tudi veličastna cerkev sv. Volbenka v Poljanski dolini. L. 1710 je bila dograjena kapucinska cerkev. Iz tega časa je tudi cerkev na Hribcu, ki so jo l. 1738 povečali. V tej dobi sta bili tudi zgrajeni župna cerkev v Seiclih in cerkev sv. Frančiška v Železnikih. Tudi večina podružnic v Selški in Poljanski dolini je iz tega časa.

Devetnajsto stoletje je prineslo nove cerkve v Stari Loki, Železnikih in Suhi. V tem času moramo omeniti stavbenika Molinara, ki je sezidal cerkevno lopo v Cngrobru, cerkev pa pri sv. Valentinu v javorški fari. Ta mojster je tako doumel gotski slog, da bi njegova dela skoro zamenjali s pravo gotiko. Tudi najnovejša doba je prinesla nekaj prav odličnih del. Krasna je nova šola, katero je gradil stavbenik Tomažič, novi most preko Selščice na Sp. trgu, krasen nov most preko Poljanščice med mestom in Puštalom, enak most na Praprotnem in v Gorenji vasi. Prekrasna je tudi ureditelj v ga pred Kapucini. Ta dela pa datirajo prav iz zadnjega časa.

Kiparstvo

Navedemo naj le nekaj važnejših kiparskih del, ki so se ohranila na škofjeloškem ozemlju. Zal se nam ni ohranila nobena romanska skulptura in moremo zabeležiti najstarejša dela šele iz dobe gotike. Sicer pa se je kiparstvo in rezbarstvo razvijalo vzporedno s stavbarstvom.

Iz gotске dobe so vsekakor nad vse zanimivi sklepniki na stropu gotških stavb. Najboljše so ohranjeni v ladji župne cerkve sv. Jakoba. Iz irajo iz l. 1471, na enem je še letnica. Na pravil jih je brščas kamnosek in stavbenik Andrej iz Loke. V prezbiteriju pa so iz l. 1552 in jih je napravil mojster Jurko, ki je bil tudi kamnosek. Ti sklepniki so tudi z zgodovinsko-kulturnega stališča silno važni, ker so na polju med njimi nastikani razni zaščitniki obrtnikov. Slučne sklepničke ima iz iste delavnice tudi cerkva sv. Urbana v tratarski fari. Večja pozno gotška skulptura je timpanon nad vrati cerkve sv. Jakoba, ki predstavlja Olsko goro. Omeniti moramo tudi relief križanja iz l. 1550, ki je vzdal v nunski samostanski zd. Lesenih skulptur se nam iz gotike ni veliko ohranilo. Omenimo naj le v v Cngrobru relief najdenja sv. Križa in zelo zanimiva kipa sv. Neže in sv. Ursule, ki nam kažeta takratno dekliško nožo. — Iz tega časa naj omenimo še Mariji iz cerkve sv. Filipa in Jakoba ter iz cerkve sv. Florijana. Iz baroka naj naštejemo kamnoseška dela: stranske oltarja v cerkvi sv. Jakoba, prižnico pri nunnah in nagrobniški istotam ter na zunanjsčini starološke cerkve. 17. in 18. stol. je dalo nekaj prav zanimivih nagrobnikov. Iz l. 1751 izvira Marijino znamenje na Glavnem trgu, katerega je sneg l. 1924 porušil, a ga je občinska uprava dala lani l. 1939 renovirati.

Tudi tako imenovanih zlatih oltarjev iz druge polovice 17. stol. imamo precej. Tu prednjači cngrobški veliki oltar, delo Jurija Skornja iz Ljubljane in zlatarja Janeza Jamška iz Loke. Leta 1672 je bil zgrajen tudi veliki zlati oltar na Suhi, ki izvira iz iste delavnice in oltar v Sp. Binju in Dražgošah.

Ob koncu 17. in v začetku 18. stol. je neznan delavnik v Loki napravila krasne oltarje: sedaj žal že uničeni veliki oltar v nunski cerkvi, veliki oltar v Spitalu, pri Volbenku, tabernakelj v Cngrobru. V drugi polovici 18. stol. pa je že druga delavnica zgradila prekrasne oltarje pri sv. Andreju v Bodovljah, Brodeh in krasni oltar pri sv. Frančišku v Železnikih.

Vendar pa je tudi pri nas v tem času začelo kiparstvo in rezbarstvo propadati.

Slikarstvo

Iz slikarstva se nam je ohranilo ogromno del, tako od najstarejših do najmodernejših. Najstarejše slike so se ohranile le v Cngrobru. Tu moramo omeniti Marijanski ciklus, ki spada v zgodnji gotski slog. To je domače delo. Iz furlanske—kranjske—koroške delavnice, ki je imela pri nas zelo plodovito žarišče, izvira o slike: Kristusovo trpljenje na pročelju cngrobške cerkve iz 14. stol. Iz te dobe so še slike v notranjosti cngrobške cerkve, v cerkvah v Pevnu, Bodovljah in pri Sv. Lovrencu. Najlepše pa je poslano pročelje in notranjost cerkve sv. Florijana v Sopotnici. Te slike predstavljajo življenje sv. Florijana. Iz te dobe imamo še slike na pročeljih ali notranjosti cerkva: na Godešiču, Gosticah in pri Sv. Križu nad Selci.

Tudi iz poznije gotске dobe imamo precej del med njimi slike: Janeza Ljubljanskega—Gregorijanskega Kristusa na pročelju cngrobške cerkve, nato lepe Rolfangove slikarje ekoli oltarja sv. Martina v Cngrobru iz l. 1455. Krasne slike iz tega časa imamo še na Suhi, na Križni gori, kjer je slikal neki nemški slikar življenje prvega freisinškega škofa.

V prvi polovici 16. stol. je živel slikar Jernej iz Loke, ki je ustvaril več krasnih del v cerkvah na Suhi in Bodovljah.

Baročna doba nam je dala krasno stensko sliko v grajski kapelici v Puštalu, ki predstavlja „Snemanja s križa“. Nastal je l. 1706 znani slikar Quaglio. Ta slika je mogočna in dobro ohranjena in je najdragocenejša

Notranjostna župna cerkev v Škofji Loki.

slikarska umetnina v Skofji Loki sploh.

Tudi freskar Jelovšek je ustvaril pri nas nekaj del, tako altarček v Ajmanovem gradu pri Sv. Duhu.

V drugi polovici 18. stoletja je deloval freskar Anton Tušek, ki je ustvaril freske na Hribcu ter na znamenje pod crngrobško cerkvijo. Njegova je tudi „Madona“ v starošolski kaplaniji.

Sredi 19. stoletja je deloval Stefan Subic, ki je slikal v cerkvah sv. Franciška v Železnikih, pri sv. Križu, kapelo Božjega groba pri sv. Volbenku in več znamenj.

V drugi polovici 19. stol. pa moramo omeniti še slikarja Gosarja, katerega zadnja dela so prav odlična. Slikal je v cerkvah v Stari Loki, pri Sv. Duhu, v Crngrobu in pri kapucinih. Zelo lepa so zlasti njegova znamenja.

Tudi Simon Ogrin, ki je poslikal Murjino kapelo v Kapucinski cerkvi, Grohar in Pengov, čigar delo je moderni Kristus Kralj na slavoloku v cerkvi sv. Jakoba, so ustvarili na loškem ozemlju nekaj svojih del.

Pravtako imamo tudi oljnatih slik na platno precej. Zlasti veliko je Jamškovih del. Ajmanov grad hrani krasna portreta barona in baronice Lambfrizhaimb iz l. 1681, ki jih je slikal slavni Savoye.

Na loškem ozemlju je več slik Menzingerja, Remba, Layerja, Tuška, Langusa in Franketa. Večinoma so slikali slike farnih patronov za velike altarje. Ohranilo se je še tudi več drugih njihovih znamenitih del.

Tudi druge umetne oblike kot umetno mi-

zarstvo, umetno kleparstvo ter sedlarstvo, so v Loki zelo cvetele.

Orglje

V Stari Loki so prve orgle zapele že leta 1626; v Skofji Loki pa leta 1654, v Crngrobu pa leta 1649. Poslednje pojo še danes, čeprav so že predelane. Te orgle so delo Tomaža Kreka iz Ljubljane. Sedanje orgle v Skofji Loki pa datirajo iz leta 1932.

Omeniti pa moramo še umetno vezanje. Opravljale so ga zlasti klarise, za njimi pa Uršulinke. Klarise so tudi delale kipec iz voska in slikale na steklo.

Se mnogih drugih panog so gojili stari Ločani, a tukaj smo skušali prav na kratko opisati le razvoj umetne obrti v teku stoletij, tako v Skofji Loki, kot na njenem ozemlju.

Opomba! Pričujoči članek nam je napisal g. Jesenovec Jože iz Skofje Loke, ki je tudi avtor članka v jubilejni številki o razvoju Skofje Loke v zgodovini in sedanjosti. Kot vir mu je služila knjiga „Skofja Loka in njen okraj s kulturnih, gospodarskih in turističnih vidikov“. Naš list sicer ni zgodovinska revija, vendar smo obadva članka objavili zato, da v kratkem izvečemu pride med ljudstvo vsebina zgoraj navedene knjige, ki je sicer predraga, da bi si jo nabavila vsaka hiša. Pri tem so naš vodili nagibi, naj ljudstvo spoznava zgodovino in ves razvoj domačega kraja v zgodovinskem, kulturnem in gospodarskem pogledu. Če smo ta smoter z obema člankoma dosegli, potem je naša naloga v celoti dosežena, ker hočemo, da naš list ljudi vzgaja, da jih uči spoznavati in ljubiti svojo ožjo domovino. — Uredništvo.

darili meščanov občine Kranj. Nabiralno akcijo za ta namen je uvedel pok. g. A. Rohman, ki je prinesla 110.— K. Prvo nagrado je dobil dijak Gnidovec Anton, VII. razred, drugo Andolšek Vilj., tretjo Rožič iz VII. razreda. V celoti so dosegli gojenci zavoda 88,75% rezultatov.

Čudno, pri nas ne gre, v drugih državah pa ni nobenih ovir. Ako bi bilo po mojem, bi odredil: Vsak srednješolec, vsaj od 4. gimnazije naprej, puško v desno, knjigo v levo! Morda bi šlo, skoro ne dvomim. Vsaj kdor opazuje današnjo mladino, vidi, kako zelo je podjetna in menda ni tako zelo zaposlena, da ne bi tedensko žrtvovala vsaj kake dve uri za strelski šport. Ne rečem, da bi morala biti gimnazija nekaka vojaška šola, še dolgo ne, ampak to bi se pač smelo zahtevati, da bi bila ta mladina uvedena v tajne današnjega orožja, ker bi mladina razen interesantne teme imela tudi lepo razvedrilo. Ali bi ne bilo prijetno, ako bi šla kot včasih ta smejoča radost na kake večje strelske tekme? In bi pri tem žela uspehe. Menite, da ne bi dijaki bili dovzetni za te novotarije? Poskusite vendar tudi na tem polju vzgoje, narod in mladina vam bo sta hvaležna.

Moje večno hrepenenje je in ostane, da bi v vsa telovadna društva vpeljali par ur tedensko tudi strelske vaje, zakaj ne b. tudi mladini nudili nekaj, kar jo gotovo navdušuje? Domovino se vendar ne bo reševalo z žogami. Časi Škodljarjevega Jake so za nami. Uporabiti je treba veliko energijo in samozavest naše mladine, ki se sicer izživlja v negativne svrhe. Iz strastnih športnikov-zogoborcev in njihovih navijačev nastajajo sicer novi ljudje, ki pa v svoji priljubljeni usajeni žogi vidijo ideal in simbol svojega obstanka in najvažnejši cilj svojega življenja. Kaj menite da finski vojski žoga pomaga, da kljubuje toliki premoti holjševikov? Kdor je suženj žoge, je za vsak drug šport izgubljen, to je fakt. Ivala Bogu, še je nekaj mladine, ki gre drugačnim potom in misli dokaj resno. O tem pa na drugem mestu.

Iz teh podatkov, ki sem jih navdel o strelskih društvih in strelnih krožkih sledi, da smo posebno Slovenci bili veliki ljubitelji strelskega športa, za kar zgodovina nudi dovolj dokazov. Pri večjih cerkvenih prireditvah se je včasih veliko streljalo z možnarji, večkratne nesreče jim niso bile v strahu. Pri godovnih slavnostih je streljanje, pri pogrebih članov zelene bratovščine se streljalo salve, torej brez streljanja, kakor bi rekli tudi brez petja, pri nas Slovincih ni parade. Orožje nam je nekako prirojeno in se ga radi poslužujemo. Zlasti jo in s ponosom ga uporabljamo pri strelskih vajah, še raje pa pri tekmovalnih, ako smo že bolj sigurni. Pokažemo radi pred svetom, da imamo tudi Slovenci svoj del strelske zgodovine, in da nam nobeno orožje ni tuje.

Orožje v jugoslovanski epiki je že obsirneje obrazložil g. prof. dr. P. Strmeč v Zborniku za Narodni život i običaje južnih Slavena v l. 1925, ki omenja, da se je orožje Slovencev čisto menjalo in importiralo iz tujih držav. Naše narodne pesmi nam večkrat opevajo žalostne čase, v katerih je naš narod trpel muke, posebno za časa vladanja cesarice Marije Terezije. V letu 1765 so morali na ukaz polovici vse siromašne kmečke sinove, ki so jih obdodili na dosmrtno vojaško življenje. Takrat se je porodila pesem, ki jo omenja Strekljeva zbirka: „Pome prišli, so soldati štirje, muškete dol postavijo in meni tako pravijo, fantič moj, bod' vesel, vojaški kruh si že prevzel. Ti ga boš užival, dokler boš živ.“ Slovenci smo poznali vojaško orožje le kot prisiljeni vojaki avstrijske armade, kar pa je bilo pri naših bratih Srbi baš nasprotno. Pri njih je bilo namreč bojno življenje veliko bolj razvito, saj so imeli večne bitke z neprijatelji. O naših sosedih Albancih nam pravi fra. Lovro Mihačević da „Vsaki Arbanas nosi sobom orožje, bitu kuči, na polju ili na potu. Za pojusom mu je revolver, jatagan, ob pojusu kajiš sa navedenim fišeklijama, a u ramenu dika. Dva puta ga na dan pregleda, očisti in podmaže, zato mu je čisto i spremu!“ Iz teh razlogov je čisto razumljivo, da je tem narodom orožje še veliko bolj ljubilo kot nam Slovincem. Ki pač nismo služili iz ljubezni do bojev ali ranjke Avstrije. Priseljena stvar ni dobra. Dr. Strmeč piše dalje: „Orožje pri Slovincih se je omejevalo navadno s pri vojaštvu običajnimi nemškimi imeni, kot n. pr. piksna, gever, flinta, dolmesser, kanon. Pri balkanskih Slovincih pa so se kražali različni kulturni vplivi, ki so jih seznanjali tudi z novim orožjem. Tu se omenja osmanski, turški vpliv, saj se veliko orožja naše vojske in posameznih delov naziva v turščini ali arabščini.“

Citatelji naj mi oprostijo, da sem zašel malo na stransko polje. Prednje se mi je zdelo vredno omeniti, ker so razna strelska društva in orožje v ožjem stiku med seboj z namenom in pomenom današnjih strelskih dručin. Vsa strelska društva in klubi so imela v svojih programih edini cilj, kako svoje članstvo čim bolj izveščati v strelski panogi ter jih privaditi v umetnosti ravnanja z orožjem. Tudi namen strelskih dručin je gojiti strelstvo, vzbu-

jati zanimanje s tem, da prireajo vežbalna, tekmovalna in slavnostna streljanja, da vzgajajo državljane v dobre strelce, v uporabljajo orožja, za čim večjo sigurnost zadetkov, v športnem, lovskem in drugih ozirih.

„Strelske družine, kakor jih sedaj pri nas nazivljemo, so bratska društva, ustanovljena v bratski vzajemnosti, z namenom „bratiti svoje“. V življenje so stopile za časa vladanja kneza Mihajla Obrenovića (sina kneza Miloša). Kakor piše zgodovina je bil knez Mihajl velik pobornik za nacionalno svobodo, za ustvaritev velike Jugoslavije. Izdal je ukaze za pomirjenje narodov od strankarskih razprtij, ter dejal: „Dokler bom jaz na vlad, naj se vsak zaveda, da je zakon najvišja volja, ki se mu mora vsakdo pokoravati.“ V resnici je svoje prepričanje dokazal z dejanji: Prepovedal je vsako preganjanje Karadjordjevičev, dovolil izgnancem vrnitev, sprejel nazaj vse uradnike. V tem času je postala bivša Srbija prava demokratska država.

V bivši Srbiji ob času ustanovitve strelskih dručin država še ni imela redne vojske v večjem številu. Večinoma se je vežbal narod po občinah ob nedeljah in praznikih. Vsako jesen so pa imeli večje skupne vaje (manevre). Vsak je dobil svojo puško, za katero je odgovarjal državi. Na ta način so se državljani temeljito izveščali v orožju, kar je bilo morda za takratno malo državo, velikega pomena. Med balkansko in svetovno vojno so pa te strelske družine prenehale delovati ter so stopile zopet v funkcijo po vojni, največ pa od leta 1920, dalje, to je ob času, ko se je tudi v Kranju ustanovila strelska družina pod predsedstvom umrlega g. Peharce Jožeta. Družina v Kranju bo prihodnje leto praznovala svojo 15 letnico obstoja.

Strel ki šport smatramo Slovenci za narodno stvar. Mi ga gojimo iz ljubezni, idealnega zanosu in ne morda radi kakih osvajaških nazorov. Znak, da posebno zadnje čase strelska družina v Kranju pridobiva stalno na članstvu, je pač razveseljivo. Morda je k temu pripomoglo tudi sedanje napeto stanje v Evropi. Brez ozira na vse te pomisleke pa smemo trditi, da nam strelski šport služi za nekako duševno hrano in kdor vzljubi puško in postane vzdržljiv strelce, nastopa povsem nov, ravno pot, ki ne pozna ovir ali predsodkov. Smatram, da je pravilna uporaba strelskega orožja narodova pridobitev, kar nam lahko služi za vzgled junaka Finske. Znano je, da so Finci najboljši strelci na svetu in da se baš v sedanjih vojni kaže, kdo ima v vojni moč, ali malo število, pa tisto hrabro in zanesljivo. Pojdimo se k njim učit! Strelski pokret je v narodnem življenju izraz civilne državljanske dolžnosti, ki stavlja fizično dovršenemu človeku znake narodnih čuvarjev. Majhen narod smo proti veliki sosedu ter hodimo za vzvišenimi cilji, s katerimi so se vedno bavili narodi, če ravno številčno manjši.

Strelske družine so nadstrankarske športne organizacije. Politične koncepcije ni in ne sme biti v našem programu, ker smo nad dnevnimi strankami. Prežeti smo idealnih dobrin. Smo kakor je nek višji funkcionar nekoč dejal: v tej vzvišeni, svoji državljanski zavesti neizprosnosti, nepodkupni in naravnost fanatični, ker zahtevamo, da mora vladati v naših hišah in družinah duh bratstva, medsebojne ljubezni in spoštovanja. V bratski pomoči, v jedinstvenem vzajemnem razmerju pomagamo sebi in domovini.

Mi Slovenci smo dober, pošten, potrpečljiv in kulturni narod, zvesti kraju in domovini. Hočemo, da naša lepa država procvita in napreduje v lepi složnosti. V naših strelskih vrstah se goji ne samo „rukovanje z orožjem“ temveč tudi ljubezen do našega sočloveka. Na naših strelskih nihce ne dela razlike, bodisi gospod ali delavec! Naše oči so obrnjene proti tarcam; ne taksiramo človeka po njegovem žepu ali lepi obleki ali siromašnem suknjicu. Za prave strelce so važni le pogodki na tarči. Pri nobenem društvu ne vidiš toliko sloge, lepote in plemenitosti, kot ravno pri viteškem strelskem športu. Res je, da tuptam vlada tudi zavist, vendar odtehta druga stran dobrih strelcev, to napako poidecnev. Dobrodošel mu je vsak, ki vzame naše stremljenje za povzdig in razširjenje strelskega športa resno, brez egoističnih namenov. Sovražimo neznajčajneže kot pravi naš neumrlj pesnik Gregorčič. „To le znači ti Slovana, da je vedno jak in blag, zvestim vrača on zvestobo, izdajalec srd in smrt. Črti vraga njega zlobo, ljubi srca, črt odprt.“

Podhonski:

Strelske družine, njih zgodovina in razvoj

Za časa pogostih in krvoloknih vpadov Turkov v naše slovenske kraje, so bili ljudje in njih imetje izpostavljeni vednim nevarnostim, da jih ne preseneti grabežljivci in nasilni ujece. Utrjevali so mesta, trge, gradove in vasi. Imeli so svoja taborišča pri bojišjih hramih in se zatekali v ista, v skrajni sili. Tudi steno pobožja hribov, podzemeljske kotline in votline, so jim služila za skrilališča in pribežališča.

Mesto Kranj je bilo že od nekdaj naravna trdnjava, na skalnatih tleh, na visokem podstavku. Njegovo p.bivalstvo se je v kritičnih časih branilo izza mestnega obzidja in stolpov. Za ta namen so se meščani organizirali po vojaško in vežbali v strelskem orožju. Seveda takrat še v zelo primitivnem, ki je bilo v rabi. V ta namen so se razne korporacije po vseh večjih krajih t. j. okoli 15. stoletja, postavile in zgradile na prameranih krajih svoja strelišča, na katerih je bilo možno vežbanje v streljanju, pa tudi v rabi ostalega orožja in načinu pravičnega bojevanja.

Iz zgodovine posnemamo, da so Kranjčani okoli leta 1504. pod pokroviteljstvom štajerskega nadvojvode Karla II., (seveda samo oni meščani, ki so pripadali boljšim krogom) imeli zasilno strelišče na Smarjetni gori. Pred 70 leti so pa postavili zasilno strelišče na sedanji parceli Pockove tovarne, a zaklon in tarče so bile na nasprotni strani, onstran Kokre na turjan. Njihovo orožje je bilo zelo primitivno. Stare puške Wenzl so se polnile od spredaj in so bile na en nabo. Pozneje so prišle v rabo Wernldove puške, ki pa so bile že bolj moderne kot prvotne. O tem strelišču v Kranju in načinu streljanja je ranjki g. Cof vedel veliko zanimivih anekdot.

Na Smarjetni gori so se meščani vadili v streljanju na kratke razdalje, s takozvanimi mušketai, na kreslini kamen in luno. Vsak strelce se je moral udeležiti najmanj dvanaest vaj na leto, ker sicer ni imel pravice do nagradnih tekmovalj. Pri teh vajah so se godile (kakor poročajo zgodovinski zapisniki) tudi velike nerednosti. Strelski mojstri so namreč hoteli uporabljati državno podporo, namenjeno za strelsko društvo, nakažano v denarju 15 goldinarjev letno, v svoje sebične namene. Hoteli so streljati brezplačno. Uprizarjali so v bližini strelišča in po pobočjih Smarjetne gore razne orglje, prirejali na strelišču velike zube pojedine za društveni denar, trosili čezmerno njim zaupani denar. Razdor je bil neizbežen. Vlada jim je nato odrekala vsako podporo in tako se je moralo društvo ukiniti, ker tudi takrat ni bilo pravega navdušenja za strelsko stvar v Kranju, a tudi ne mecenov, kot ga ni niti danes razen nekaterih izjem, posebej zato ne ker so bili takratni strelski mojstri absolutni gospodarji na svojem področju. Takrat namreč se niso poznali tako organiziranih društev s tako disciplino in redom, kot v sedanjih časih.

Tudi v ljubljanskem stolnem mestu so se zbirali strelci v plemenitaških in meščanskih vrstah na strelskem poprišču. Strelci so za povzdigo strelskega, viteškega športa v svojih vrstah, vendar je bila že takrat glavna ovira, slabe gmotne razmere. Njihovi viteški turnirji so imeli namen, vplivati vzgojno na mladino, odvrčati jo od kvarnih hazardnih iger, popivazja in drugih nemoralnosti. Tudi nevarnost tujskih vpadov je bila vedno večja tako, da so se čutili ljubljanski meščani prisiljeni čimbolj gojiti strelski šport in tudi druge panoge narodne obrambe.

Kakor poroča naš slavni zgodovinar Johann Weikhart Walvazor, so imeli v tistih časih plemiči svoje, častniki svoje in meščani svoje strelišče, ki so prirejali svoja vežbanja ob nedeljah in katera so morali obvezno posecati (proti visoki kazni za neudeležbo) vsi člani.

Najstarejše strelsko društvo je menda v Ljubljani, ki pa je bilo do prevrata izključno v nemških rokah. Ostrostrelsko društvo je bilo ustanovljeno 1657 leta, a leta 1805. je bilo zgrajeno strelišče na mestu, kjer je sedaj ljudska kuhinja. Pozneje se je strelišče preselilo pod Rožnik, kjer je še danes. To društvo je imelo večkrat tekmovalna streljanja, katerih so se udeleževali strelci iz vse države. Društvo ima veliko zbirko strelskih tarč, od katerih naj omenim ono najstarejšo iz leta 1719., ki ima tri okrogle odprtine, na levi strani na hrbtu naslikanega polža, strelske kroge in dvojnega orla z napisom: Omnia mea mecum porto (vse to nosim s seboj) in črke T. V. M. Iz leta 1792. se hrani tarča, ki pravi o medsebojnih stikih med ljubljanskimi in škofje-loškimi strelci, na kateri so naslikani gorenjski hribovi in strelišče. Na tarči je naslikan strelce in napis v nemškem jeziku: „Das Schiessen in Lack, war ein rares Ding, die Laibacher haben geschossen, und die Lacker (Skofjeločani namreč) waren fling.“

Ljubljanski strelci so se udeleževali z velikimi uspehi tekem v vseh večjih mestih, o čemur pišejo Vodnikove „Novice“, da je pri neki priliki izstrelil grof Brigido iz črta strelščice tarče. V društvenih prostorih strelskega društva pod Rožnikom visijo oljnat portret predvsem iz vrst zaslužnih strelskih mojstrov, od katerih je zadnji portret sedanjega višjega strel, glavarja še živečega in vsem dobro znane g. Jeana Schreya, ki bo letos obhajal svojo 85. letnico rojstva. (Če ni že umrl, mi znauo.)

Tudi na krajski gimnaziji, se je kakor je razvidno iz letnih poročil leta 1910 do 1914, streljanje prav pridno vadilo. Strelske vaje so vodili profesorji gg. dr. Cepuder, Susnik, Malnar in Kmet. Poročilo iz leta 1910-1911 pravi med drugim:

„Ko se je pričela naša vojna uprava resno baviti z mislijo, skrajšati in olajšati prezentno službo in orožne vaje, je morala obenem misliti, kako bi kljub skrajšani voji, službi dvignila splošno usposobljenost za rabo modernega orožja. Odločila se je na način, ki je v navadi na Francoskem in v Italiji. Začela je pospeševati in podpirati strelska društva in vojaška uprava jim daje v uporabo orožje in jim preskrbuje strelivo po nizki ceni.“

Da bi zanimanje za to še bolj pospešila, je vojna uprava upeljala po avstrijskih srednjih šolah strelske vaje za one učence zadnjih dveh razredov, ki se prostovoljno javijo.“

Nadalje piše poročilo, kdo je vodil strelske vaje, koliko je bilo udeležencev in splošni obisk teh vaj, ter da so se strelne vaje vršile v telovadnici in na dvorišču gimnazije in tudi na vojaškem strelišču v Ljubljani. Poročilo pravi, da so bile na razpolago tri puške in vojaški strokovnjaki. Pri tem se je razložilo in vadilo najpotrebnejše nauke o stoji in držanju puške. Vsak dijak je moral poznati tudi natančno notranji in zunanji mehanizem puške in predelati teorijo, ter praktično pokazati svoje znanje. Večje tekma dijakov je bila 24. maja 1915. na vojaškem strelišču v Ljubljani, katere se je udeležilo 18 mladostrečev pod vodstvom ravnatelja in 3 članov, profesorjev zavoda. Najboljši strelci so bili nagrajeni z

Občinsko gospodarstvo na Jesenicah

Občinski proračun je bil sprejet na seji dne 15. marca. Celotni proračun znaša 3.657.806.— d.n. in je za 348.857.— večji od lanskega. Občinska d.o. na neposredne davke ostane ista kot lani, to je 30%. Povečanje proračuna so nanesele sledeče večje postavke za nove izdatke: 120.000 din za pasivno obrambo in draginske doklade občinskim uložencem, ki znašajo 70.000.— din. Vsem uslužbencem se bo dodala k dosedanjim plačam draginska doklada 200 din. Pragmatični uslužbenci prejmejo povisek k dokladi za otroke 30 din za posameznega otroka (doseglj 140, odslej 170 din). Občinska uprava se je spomnila tudi pogodbenih uslužbencev, ki dosedaj niso prejeli ne za žene in ne za otroke nobene doklade in jim dala po 50 din za ženo in prav toliko za po-

sameznega otroka. Tajnika se je zvišala plača za 300 din. Vse te poviseke se priznajo od 1. decembra 1959 dalje. Med dohodki je zabeležena tudi vsota din 500.000 din posojilo Borze dela za Delavski dom. Ubožni proračun znaša 588.250 din in je predviden med drugim tudi za opremo mestnega zavetišča, ki je v glavnem že dogotovljeno in bo mesca junija odprto. Zmanjšana je glasom ministrske odredbe trošarina na vino od 150 na 1.— din, s čimer zgubi občina 170.000.— din dohodkov. Poviša se trošarina na pivo od 25 par na 30 par, kar pa ne znese niti 30.000 din. — Vsa jeseniška javnost bo ta proračun, ki dokazuje veliko delavnost sposobnost in socialnost občinske uprave uprave, sprejela s pohvalnim odobravanjem.

Na političnem polju

Na političnem torišču vlada pri tukajšnjih somišljenikih JRZ kljub razburkanim vojnim časom moder mir. Vse drugače je pri naših nasprotnikih, zlasti pri tistih, ki v svoji naivnosti določajo datume, kdaj bodo pri nas prevzeli oblast boljševiški komisarji. Ti datumi so bili določeni že za lanko jesen, potem za Novo leto in kot 100% siguren je bil datum 19. marec. Vsi datumi so prišli in minili. Položaj pa je ostal kakor je bil. Niti vsomogočni „Joža“ ni držal besede in je svoje somišljenike pustil na cedilu. Ob teh določenih datumov, ob tako zelo gojenem pričakovanju in ob popolnoma neuspelih načrtih, zatorej tudi ob tako hudem razočaranju se le čudimo, kako morejo naši rdeči bodoči „komisarji“ ubdržati še kakega somišljenika, ki bi jim hotel

verjeti. Le skrajna slepota in popolna nevednost jim more k temu pripomoči.

Dne 11. februarja smo imeli na Jesenicah sijajno obiskano shod ministra dr. Kreka. Na sestanku zaupnikov pred tem shodom smo zbirali vprašanja, ki jih bomo stili g. ministru, da nam pojasni to in ono, kar nam ni bilo jasno, oziroma, kar bi bilo dobro, da se pove javnosti. Minister dr. Krek je pa v durnem govoru pojasnil ne samo vse to, kar smo ga hoteli vprašati, ampak še mnogo drugega s tako jasnostjo, da ni preostalo nobeno nameravano vprašanje neodgovorjeno. Našim somišljenikom posebno dopade, da se napovedi, ki jih je omenil g. minister uresniči v razvoju dogodkov.

Jeseniško delavstvo v znamenju volitev

Jesenice z bližnjo okolico so bile letošnjo zimo nekako od novega leta dalje pod vtisom dvojnih delavskih volitev v obratih KID. Dne 9. februarja so se vršile volitve obratnih zaupnikov dober mesec pozneje, dne 14. marca pa volitve delegatov v Kraj. Bratovsko skladnico. Za oboje volitve so vložile samostojne liste vse štiri delavske skupine, to je ZZZ, JDS, NSZ in marksistična SMRJ. Ker so volitve tako obratnih zaupnikov, kakor delegatov v Brat. skladnico tajne in ker že dve leti ni bilo takih volitev v jeseniških obratih KID, je bilo zanimanje za izid volitev dokaj veliko. Zlasti rdeči in vodstvo JSZ so napovedovali velikanske zmage pri teh tajnih volitvah. Te

tajne volitve so na veliko presenečenje pokazale velikansko porast glasov ZZZ, ki je pri prejšnjih takih volitvah dosegla 257 glasov, letos pa 531. Najbolj je nazadovala JSZ, nekoliko pa tudi NSZ in rdeči. Nadaljno padanje plavih (NSZ) in rdečih glasov se je pokazalo pri volitvah delegatov v Bratovsko skladnico.

Na strokovnem polju zaznamuje ZZZ veliko sposobnost, resno delo in zato napredovanje. Priprani smo, da bo to njeno solidno delo v doglednem času privabilo v njen krog vse katoliško delavstvo, ki je še ostalo pri JSZ. Jasni načelnosti in solidnemu delu se ne bodo mogli ustavljati.

Grenka izjava

V nedeljskem Slovenscu, dne 10. marca je podal g. Novak Tomaž, do 14. januarja 1940 dve leti zaporedoma predsednik jeseniške skupine JSZ, zelo zanimivo izjavo, s katero je povsem pojasnil in upravičil svoj prestop v ZZZ. Pri strokovnih organizacijah se te njegove izjave mnogo komentirajo in bodo imele neizbežne posledice za JSZ. Za tukašnjega advokata dr. Aleša Stanovnika je bila gotovo ta izjava najbolj mučna v odstavku, ko g. Novak dobesedno pravi tako: „Nekega dne med pogajanjimi delavstva s KID, poleti 1939, prejmem pismo povabilo od g. dr. Stanovnika, naj se ob določen uri zgledam v njegovi pisarni, češ da bi g. Vencelj Perko rad z menoj govoril. Zbrali smo se zastopniki JSZ od SMRJ pa Vencelj Perko. Kralj Nace, Straži-

šar Leopold in Kejzar v navzočnosti advokata dr. Mihe Potočnika, ker je bil g. dr. Stanovnik ravno zbolel.“ Za politično javnost je bilo sicer jasno, da g. dr. Aleš paktira z najboljšimi skrajnimi levičarji (vsi zgoraj naštetih zastopniki SMRJ so znani levičarji in so nekateri radi svojega skrajnega levičarstva imeli ponovno opravka z oblastmi). Toda g. dr. Aleš je trdovratno zavračal, da se on absolutno nič ne vtiika v razmere strokovnih organizacij. Gornja izjava dokazuje nasprotno. Upamo, da bo v bodoče moško priznal, da stoji za kulisami JSZ in rdeče SMRJ. Tako jasnost zahteva pred vsem pošteno članstvo JSZ. Zlasti našim dobrim somišljenikom iz JSZ na Koroški Beli je ta odkrita izjava g. Novaka morala odpreti oči.

Uspela akademija FO in DK v Radovljici

Ze par let praznuje radovljiška katoliška mladina kar najslavesnejše god sv. Jožefa. Na ta dan pokaže svojim številnim prijateljem sadove zimskega telesnovzgojnega dela.

Z letošnjo telovadno akademijo je dosegla naravnost nepričakovan uspeh, saj je bila že pred osmo uro dvorana zasedena do zadnjega kotička.

Med odličniki smo opazili sreskega načelnika g. dr. Vrečarja in vso našo katoliško inteligenco, ki je vedno znala ceniti napore slovenske mladine, ki ji je bila svetovalec v črnih dnevih bližnje preteklosti, ki pa ji hoče biti tudi danes ob dnevih njenega procvita tesno ob strani.

Točno ob napovedani uri je pričela akademija. Na odprtem odru, predstavljajočem slovensko zemljo, so izkazali fantje v krojih z odsekovo zastavo čast državni misli. Tržiška god-

ba je zaigrala državno himno, ki so jo vsi prisotni poslušali stoji.

Za tem so v kratkih presledkih in ob navdušenih ovacijah občinstva sledile proste, simbolične in gimnastične vaje članov, mladcev, naraščajnikov, članic, mladenk in gojenk, prepletene z orodno telovadbo, skupinami in rajalnimi pohodi.

Posebno lep vtis so zapustili naraščajniki in mladenke radi strumnega koraka in lepega izvajanja prostih vaj, ter prav teške skupine sestavljene v obliki piramide. Pristrčno pozdravljene so bile naše najmlajše, ki so ob splošnem navdušenju izvajale vaji „En hriček bom kupil“ in „Navzgor se širi rožmarin“, pri tem pa korajžno prepevale.

Mladenke v narodnih nošah so morale ponoviti krasno simbolično vajo „Roža na vrtu zelenem cvete“.

Od točke do točke se je večalo navdušenje, ki je doseglo prvi višek ob mladčevski zabljubi.

V zgoščenem, globoko zasnovanem govoru je odsekovni duhovni vodja g. Kustelj Jože opisal program, načela in cilje katoliške mladine. Zvestoba je prvo, zvestoba je vsel tako je poudaril. Ohranimo zvestobo Bogu, narodu, državi in vladarju, vršimo dolžnosti, ki nam jih nalaga življenje in vodimo vso mladino tako, da ne bo nikdar zamenjala Boga za manjvredne posvetne dobrine!

Po govoru je prikorakala na oder četa mladcev, slovesno odgovorila na stavljenja vprašanja in v pozoru poslušala himno slovenske mladine, katere član je sedaj postala. Mladčeva zahvala duhovnemu vodji je izzvala krepko odobravanje.

Posebe moramo omeniti člana Ermana Ivana in mladca Grilca Franca. S prekrasnimi gimnastičnimi vajami, v katerih sta z dovršeno eleganco vezala različne stoji, predmete, od-

noženja in razkoračenja, sta zadivila v navzoče.

Tudi orodni telovadci so nas s svojimi veletoci, stojami, raznimi zmiki, odbočkami in razvojnimi prijetno iznenadili. Z resnim in vztrajnim treningom bodo kmalu stali v vrstah onih telovadcev, ki se bore za prva mesta.

Ob zvokih himne „Hej Slovenci“, je prireditelj slovesno zaključila poslednja skupina, pri kateri se nam je predstavila celotna družina FO in DK, nazorno kažeča smer svojega dela.

Za res lep in vsestransko uspel večer izrekamo zahvalo odboroma FO in DK, ki sta preko svojih vadiateljev in vadiateljic v zimski seziji doprinesla precejšen del k vzgoji in napredku slovenske katoliške mladine v Radovljici in katerima želimo, da bi s svojim delom vztrajno nadaljevala v dobrobit naroda in države!

Katoliška mladina, krepko napreji! Mi smo s teboj!
Bog živi!

TEDENSKE NOVICE

KRANJ

Nesreča. Na praznik sv. Jožefa proti večeru je prišlo na savskem mostu do usodnega karambola. Pekovski pomočnik pri trdnici Bohorič, Kralj Ivan star okrog 30 let je trčil z motorjem v poštini voz. Dobil je precej hude poškodbe. Z rešilnim avtomobilom so ga odpeljali v ljubljansko bolnišnico.

Za praznike na Stol. Novc zgrajena planinska postojanka Valvazorjev dom pod Stolum, ki je v zimski gostoljubno sprejemal turiste v svoje okrilje in gorko zavetje, še toliko bolj vabi planince in izletnike za velikonočne praznike. Ob lepih dnevih je v planinah že prava pomlad, ki s svojo naravo in soncem pozivi vsakega, ki pride iskat oddiha, razvedrila in zdravja.

Srečke za državno razredno loterijo Vam ni treba naročati iz Beograda, ko jih pa lahko kupite v Kranju v podružnici Zadr. gosp. banke, ki prav tako postreže z njimi, kot drugi prodajalci na jugu države. Zato se obračajte na domači zavod.

Pot na Rupo je sedaj v zelo slabem stanju in vsa razmeščana. Lani so razkopali cesto, ko so gradili vodovod. Ker se izkopana in pozneje zasuta zemlja še ni dovolj usedla, se mora s popravilom ceste čez poletje počakati.

Kolavdacija. V ponedeljek popoldne se je vršila kolavdacija novo zgrajene vodovodne proge od Predvdora do Kranja. Komisija je ogledala rezervoar v Predvdoru, raztežljik na Zeleneem hribu, progo skozi Rupo in rezervoar v Kranju ter se pohvalno izrazila o napravi. Št. tem je vprašanje kranjskega vodovoda rešeno.

JESENICE

Vse jeseniške dopisnike in sotrudnike „Gorenjca“ prosimo, naj oddajajo svoje dopise v Krekovem domu, v podružnici „Slovenca“.

V prvi polovici mesca marca so umrli:

1. Miro Marasovič, sin gostilničarja, 15 mesecev.
4. Terezija Regovec, roj. Segetin, zasebnica, vdova, 73 let,
5. Ludovik Mikelj, tov. delavec, samski, 24 let,
6. Anton Robič, sin progovnega delavca, 1 leto,
7. Avgust Stefe, samski, 29 let (Hrušica).
13. Marija Tancar, zasebnica, 77 let.

64 let je pela na jeseniškem cerkvenem koru, dne 15. marca umrla zasebnica Minca Tancarjeva. Njena skromnost in prijaznost je bila obče znana. Imela je zelo lep pogreb. Članice Marijine družbe so jo 15. marca spremlje na zadnji poti z zastavo in številnimi vencji. Cerkevni pevski zbor — moški — ji je zapel za slovo na domu in na pokopališču. Naj nadaljuje petje med angelskimi zbori!

Duhovne vaje za žene in dekleta so se vršile od 11. do 14. marca v farni cerkvi. Žene so imele govore ob 3. popoldne, dekleta pa ob 8. zvečer. Zjutraj ob 6. je bil govor za oboje. Vaj se je udeleževalo okoli 300 žena in 200 deklet. Še nobenkrat takoli.

Pošta na Jesenicah je znotraj lepo preurejena. Sicer smo na Jesenicah vedno zahtevali povečanje poštinih prostorov, toda g. upravni-možnost za preureditev takoj izrabiti in ni ku moramo vsakogar prav dati, ko je prvo čakal na nesigurno povečanje. Preureditev je izvedena praktično in okusno, kakor je to primerno za tujskoprometni in obmejni kraj.

Lepa cvetna nedelja. Na Jesenicah in v vsej Savski dolini smo imeli prav posebno lepo cvetno nedeljo. Vreme je bilo sicer ta dan po vsej Sloveniji pomladansko, toda pri nas smo imeli to prednost pred ostalo Slovenijo, da je pokrajina brez snega. Od Zirovnice dalje je sneg v dolini in tudi na vsem sončnem pobočju Karavank skoro popolnoma zgnil. Pri cerkvenih obredih cvetne nedelje smo opazili letos še posebno veliko mladine s pisanimi butaricami. Malčki so se sami ali v spremstvu staršev udeležili obredne procesije, kar je dalo obredom posebno ljubeč značaj. Cesta v Plavški Rovt, Jeseničani in zlasti

naši brezposelni nestrpno čakajo, kdaj se bo pričela graditi nova cesta v Plavški Rovt. Kre-diti so že dovolj. Čakamo samo lepega vremena, da sneg popolnoma zgine, da se bo lahko začelo z merjenjem na terenu. Takoj nato se prične prava dela. Ker je sneg na tem delu hribov skoro že povsem zgnil, je te dni pričakovati merilne komisije banke uprave. Kakor je cesta v Plavški Rovt zagotovljena, tako je na drugi strani le malo upanja za preureditev državne ceste skozi Jesenice. Po pojasnilih na merodajnem mestu je vzrok v svetovnem položaju, ki je tudi pri nas, marsikateri kredite usmeril v izdatke za narodno obrambo. Kakor je cesta skozi Jesenice krvavo potrebna regulacije, jo vendar rajši pogrešamo, če se s tem tudi samo za en gram premakne tehnična našega položaja v korist miru.

Plavž so spet zakurili. Pred več tedni so v jeseniških železnarnah morali ugasniti komaj pred par leti pozidani plavž. Bil je to hud udarec za delavstvo, ker so morali radi tega nekateri obrati skrajšati delo. Udarec je pa bil tudi za tehnično vodstvo plavža. Sedaj so plavž spet očistili in znova zakurili. Tehnično vodstvo bo gotovo poskrbelo, da se v bodoče kaj takega ne bo več zgodilo.

TRŽIČ

V petek 15. marca smo pokopali Majeršiča Janeza, očeta sedanjega župana. Mož je bil rojen 1869. leta. Izučil se je usnarjstva pri trdnici Carl B. Mally in je pri hiši ostal do zadnjega, dokler ni trdnika prenehala z obratovanjem, to je bila doba 45 let. Od leta 1926 dalje je delal v zadrugi „Runo“ in se vrnil v svojo nekdanjo delavnico. Jeseni, novembra mesca je obolel, prijemala se ga je vodenica in tudi srce ni bilo povsem v redu. 1. marca ga je zadela kap in je ležal nekako pol nezavesti do svoje smrti. Bil je dober družinski oče in gospodar. Otroke je vzgajal v pravem duhu in jih navajal k varčnosti. Bil je vedno delaven, dokler ni obnemogel. K večnemu počitku ga je spremljalo mnogo Tržiččanov. Njegovi duši želimo večni mir in pokoj, svojem pa izrekamo sožalje.

PREDVDOR

Dramatski odsek prosv. društva uprizori na velikonočni ponedeljek ob poli 4. uri popoldne v Ljudskem domu snevoigro „Svojeglavec“ v 5. dejanjih. Vstopnice se debe v predprodaji. Vabimo!

TRBOJE

FO in DK v Trbojah priredita telovadno akademijo na velikonočni ponedeljek ob 3. uri popoldne v dvorani v Trbojah. Prijatelji naše mladine iskreno vabljeni! — Odbor.

Beograd, Gorenjski fantje, ki služijo v kraljevi gardi v Beogradu želijo vsem domačim, prijateljem in pranicem veselo Velikonočne praznike, ter obilo prahov. Jenko Jože (Suha), Kozjek Franc, Sušnik Franc (Besnica), Štern Alojzij (Srednja vas), Brankovič Janez (Stefanja gora), Puhar Alojz (Kranj), Azman Ignacij (Naklo) in Cankar Jožef (Britof).

Entel, ažur, monograme, gumbnice, gumbe Vam izvršijo hitro in lično pri

M. OGRIZEK
TRGOVINA
KRANJ

Vezenje perila — oblek — zaves
predtiskanje — plisiranje

Poskusite še Vi

gnojiti z Zabretovimi **ricinovimi tropinami** in veseli boste **pridelka**.

Ricinove tropine so močno dušično, kalijevo in fosfatno gnojilo, ki zemlje ne izčrpa, temveč stvarja humus.

Vzgoji svojega otroka tako, da zjutraj, zlasti pa zvečer čisti zobe!

SARGOV

KALODONT

PROTI ZOBNEMU KAMNU

Vesele velikonočne
praznike želi

Lekarna M. Rauch

Kranj, Mestni trg

Vesele velikonočne
praznike želi vsem
naročnikom in odjemalcem

Viktor Tonejc

tapetnik - Kranj

PREKLIC.

Podpisani Fabjan Janez, gostilničar, Zg. Bitnje, Bašar Anton, posestnik v Zg. Bitnju in Vilfan Ludvik, tov. delavec v Zg. Bitnju, preključujemo vse govorice o g. Županu Cirilu, zasebniku v Drulovki, jih obžalujemo in se mu zahvaljujemo, da nam je iste odpustil in odstopil od tožbe.

Fabjan Janez, Bašar Anton, Vilfan Ludvik.

Ob tem pogledu se je Nande prijel za prsi in zahropel: „Glej, Joža, podoba mojega srca in duše.“

Potolaži se, ni te vredna!

„Molči!“ je trdo, odsekano dejal.

Tiho sva pozajtrkovala, si oprtala nahrbtnike, Nande je še vzel kito cvetja, ki ga je nabral dan popreje in šla sva čez planino proti dolini, iz kraja miru v kraj hrupa, iz čiste prirode in praznika v umazan delavnik.

Kraj planine je stal Križ, ves v soncu in lepoti, tu sva z Nandetom obstala. Vzel je kito cvetja, za jelo namenjenega in ga nemo zataknil za lučco, ki je kdaj brlela pred Križanim, se odkril in tiho molil. Tudi jaz sem se odkril in tiho molil.

Zmotili so me trdi, počasni koraki. Ozrl sem se. Jela z ljubčkom! Prej ko sem mogel opozoriti Nandeta, je bila Jela pri njem:

„Nande, kaj ti pa je danes? Kakšen pa si? In to naj bo Velika noč, praznik vstajenja?“ Jezno sem jo gledal, Nande pa najprej začudeno, nato divje. Komaj je izgovorila poslednji zlog, se je zadržal nanjo:

— Kaj me sprašuješ? Pojdi s svojim ljubčkom kamor hočeš!

Glasno se je nasmejala, ob tem smehu je v meni vse vrelo in se lomilo, potem pa šegavo dejala:

„Brat pa ja vendar ni ljubček!“

Oba sva jo morala pogledati grozovito neumno, zakaj, spet se je jela zvokno smejati. Bratec pa je močno zardel in pojasnil jutranji dogodek in dejal, da naju ni poznal in da je le zavoljo lepšega dejal, da ima v koči dekleta, v gore pa da je moral iti prav radi naju, le da smo se prav neumno zgrešili.

Sonce je toplo, toplo posijalo. Nande pa je snel s križa kito cvetja in ga ponudil Jeli.

— To cvetje si poklonil že drugemu, nimam več pravice nanj! Tiho sta stala pod križem, za njiju je bilo Vstajenje šele sedaj. Pustil sem ju sama, zakaj nisem jima bil več potreben, voz pa ne rabi pet koles...

Vesele velikonočne praznike
želi vsem odjemalcem ter se
še nadalje priporoča za obisk

Zoo Wendling

modna trgovina - Kranj

Pohišstvo

si nabavite najceneje in
garantirano solidno izdelano
edinoletno pri trdnosti

Kos Anton

strojno mizarstvo

K r a n j

Oglejte si stalno zalogo. Naročila se
sprejemajo še vedno po starih cenah!

Vesela Velika noč

Ivanka in Nace
Kokalj

gostilna pri „Matičku“
Kranj

Vsem svojim članom in vlagateljem
želi vesele velikonočne praznike

Hranilnica

in

posojilnica

v Šenčurju

- Mali oglasi -

Odda se suho novo trosobno, dvosobno stanovanje z vsem komfortom, pritlikinami in eventuelno tudi z vrtno na Klanec. Poizve se: Jenkova 5-1, Bren.

Po ugodni ceni prodam novo visoko prtično hišo v okolici Kranja. Orehek št. 44.

Izgubil se je pes pasme Španiel, belo rjav. Najditelj dobi primeren nagrado. Javiti: Zorman, Senčur.

Odda se kompletno trosobno sončno stanovanje takoj. Poizve se Zebre, Huje 10.

Stare mreže za vrtno ograjo kupim. Naslov v upravi.

Oddam stanovanje, soba, kuhinja, s 15. aprilom ter še eno sobo takoj. Stružev 32.

Prodajam hišo z upeljano trgovino in velikim vrtno ter delavnico primerno za vsako obrt. Delavnica se odda tudi v najem. Nekaj visokodebelnih hrust in sadik ribezla ter klavir se prodaja istotam. Naslov v upravi „Gor.“

Opremljena soba se odda s 1. aprilom na Kalvariji enemu ali dveh gospodom. Poizve se v upravi lista.

Oddam lepo dvosobno stanovanje mirni stranki. Istotam kupim že rabljen ali dobro ohranjen otroški voziček. Naslov v upravi lista.

Soba s kuhinjo se odda takoj. Naslov v upravi lista.

Prodajam približno 10.000 kg sena, skupaj ali posamezno. Naslov se poizve v gostilni „Beksel“, Kranj.

Stare kovine t. i. med baker, aluminij staro kovno železo ter staro litino, kupuje po najvišjih dnevnih cenah trdnika P. Majdič „Merkur“, Kranj.

Stenske ploščice, dokler traja zaloga po starih nepovišanih cenah Vam dobavlja v prvovrstni kvaleteti trdnika P. Majdič „Merkur“, Kranj.

RESTAVRACIJA

Pri Peterčku

Vesele velikonočne praznike
želita vsem cenj. gostom
Pavel in Anica Koncilija

Vesele velikonočne praznike

Franc Šink

slaščičarna in svečarna

Kranj

Vsem odjemalcem želi
srečne in blagoslovljene
velikonočne praznike

Jurij Pollak

strojno mizarstvo

K r a n j

Elektrovarjene štedilnike, kakor tudi vsa ostala
ključavničarska dela izvršuje v strokovni izdelavi
R. FLORJANČIČ ključavničar KRANJ

Vesele

velikonočne praznike

želi vsem

Gostilna Joštar

K r a n j

Vsem svojim cenj. odjemalcem

želimo vesele velik. praznike

»Kovina« - Kranj

Velika izbira v železnini, stavb-

nem materialu, okovju, stoku,

porcel., barvah, lakih, čopičih

Vesele velikonočne praznike želi vsem
svojim odjemalcem zlatarska delav-
nica poleg Savskega mostu

Hvala Franc Kranj

Zaloga žepnih in stenskih ur, budilk, verižic, uhanov
itd. Predelujem vse vrste zlatih in srebrnih pred-
metov. Sprej. vsa popravila ur, katera se popravljajo pod
jamstvom. Sprejemajo se tudi vsa graverska dela.

Vesele velikonočne praznike
želi vsem cenj. odjemalcem

Ana Kristančič

trgovina s čevlji, perilom

NITROFOSKAL II.

apneni dušik - rudninski superfosfat - kalijeve
sol - čilski soliter - travno seme - banaško lu-
cerno - grahorico - koruzo za seme
vse zajamčeno blago nudi

GORENJSKA KMETIJSKA ZADRUGA

Blagoslovljene velikonočne praznike!

Zabret Ivan

tovarna opeke - Lesna industrija

Bobovk pri Kranju

pisarna in prodaja: Kranj, Jahačev
prelaz 3

Vse vrste zidne, votle in strešne opeke! Točna dobava!

Vesele velikonočne praznike želita vsem

Marenčič Rajko • Marenčič Marica

trgovina z mešanim
blagom

gostilna pri „Benku“
Križe

gostilna Zlata „Riba“

K R A N J

Ljutrjaj...

**zlasti pa
zvečer**

Sargov
KALODONT
proti zobnemu
kamnu

Vesele velikonočne praznike
želi vsem cenjenim odjemalcem
in znancem

M. Kanduž nasl. Slavko Brinovec
modna trgovina
KRANJ

Vesele velikonočne praznike želi
vsem svojim cenj. dobaviteljem in
odjemalcem

**Mlekarska nabavna in
prodajna zadruga**
(skupni obrat) **NAKLO**

Brivsko - frizerski salon

popolnoma na novo preurejen, izdeluje
čisto izpopolnjene, čvrste in lepe trajne
frizure z novim aparatom, kakor
tudi barvanje las, železne ondulacije,
manikire ter prvovrstna postrežba za
gospode. — Se priporoča

Žerjav Z.

**VSAKOVRSNO
POHIŠTVO**
dobite najceneje
V ZALOGI POHIŠTVA
"LIPA"
KRANJ - Layerjeva ul.

Najboljše obleke in damske plašče za
Veliko noč dobite pri nas!

**Gotenjska
oblačilnica**
KRANJ
PREŠERNOVA 18
ŠTEPAN ČENČIČ
in FRANCO KOZELJ

Plašč ali obleko lahko naročite tudi po meri.

Trajni kodri z najnovejšimi

aparati

ter vso v to stroko spadajočo
postrežbo nudita cenjenim da-
mam in gospodom solidno in
po najnižji ceni

brivska in frizerska „Salona“

Lenard Pirc | Pirc Ladislav
Primsko pri mostu | Stražišče 166

Ako imate kurja očesa in se vam dela trda
koža, pridite v našo higienično urejeno pe-
dikuro. Ker vam naš pediker odstrani vse
te neprimernosti brez bolečin in brez kemičnih
sredstev za dva dni. Ne mučite se s krpanjem
nogavic, ker vam za malo denarja strokov-
njsko popravimo moške, ženske in otroške
nogavice. Samo pri Bata.

Couch zofe, otomane, divane

in vse tapetni-
ške izdelke iz-
vaja točno in
solidno

V. TONEJC
tapetnik, Kranj

Tvornica za dušik d. d. v Rušah

ŽITA, ki so slabo prezimila in so napadena od
snežne plesni, so potrebna pomoči. **APNENI
DUŠIK** uničuje snežno plesen in druge bolezni
ter ob enem pomaga žitom **pri rasti**, saj je na-
še najboljšo dušično gnojilo. Potrebno je približ-
no 100 kg apnenega dušika po oralu. Gnojilo
se mora trositi ob suhem vremenu! Pridelke
krompirja povišamo le na ta način, če
gnojimo pred saditvijo z vsemi hranivi: dušikom
fosforjem, kalijem ter apnom. Vsa ta hraniva so
združena v **NITROFOSKALU**. V slabih zemljah
uporabimo Nitrofoskal II. Po oralu se trosi naj-
manj **300 kg gnojila**. Nitrofoskal je za gnoje-
nje vseh gospod. rastlin najboljši, ker je mešano
oziroma **popolno gnojilo**.

Navodila za gnojenje daje Tvornica za dušik d. d. v Rušah

Gnojila ima na zalogi gorenjska kmet. zadruga v Kranju

Vina

Za težko delo je močno vino! Dobite ga
najlažje v Centralni vinarni v Ljubija-
ni. Frankopanska ulica 11.

Vijudno sporočam vsem cenj. botrem in
botricam, da bom na dan sv. birmo osebno
fotografiral povsod, kjer se bo ista vrtila

FOTO JUG - KRANJ

PAVEL BREN
mesni stavbenik
KRANJ, Jenkova 5-1

izdeluje načrte in statične proračune vseh
vrst zgradb. Projektira in izvršuje zaklons-
šča v novih in starih zgradbah. Cene solidne.

Mimica Zegorska:

Marija Taborska

Zgodovinska povest iz dobe turških časov.)
(Dalje)

Solze starega svobodnjaka so dolgo, dolgo padale na
ožgano zemljo in so jo pojile. S solzami vred mu je
šla iz srca tudi žalost. Vilibald se je naslonil na ožgani
zid in oči so mu šle proti sosednjim vsem. Misli, ki so
mu napolnile dušo, so bile lepe in tolažilne.

Zakaj bi tako plakal nad svojo nesrečo, ko so vendar
drugi pretrpeli neprimerno več! Seno je zgorelo — zraste
otava. Pšenica je poteptana, no ostala je še koruza in
ajda. Hej, ne bo propadel Vilibaldov dom, ker zemlja ni
propadla. Dom mu je zgorel do tal, a on je ostal živ,
sina ima in hčer, ki je rešena iz turškega roblstva. O, Bog
je dober in usmiljen!

Vilibald si je otrl oči, vzravnal se je in je bil spet
stari, ponosni, neupogljivi gospodar. Poiskal je železno
rovnico, potem je začel kopati zraven vodnjaka. Dolgo
je kopal, naposled je izkopal lonec cekinov, ki jih je
spravil notri pred turškim vpadom. Z zaupanjem je gle-
dal lonec in se je nasmešnil.

„Glej, Martin, dom nam je zgorel, a zemlja je ostala
in denar je ostal, z božjo pomočjo si pozidamo nove do-
move.“

„Oče začniva takoj!“ je vzkliknil Martin in že je
tudi on izpod ožganih tramov privlekel železno rovni-
co. „Pa začniva v imenu božjem.“ je rekel Vilibald in je
visoko zavzdignil rovničo. Potem pa je še enkrat pogledal
sinu v oči in mu svečano rekel:

„Zapomni si te moje besede, sin in naj ti bodo kakor
besede iz Svetega pisma: ena je mati, sin moj, ena je
domačija in Bog je eden!“

Nato je slovesno udaril po ožganem kamenju, da so
iz kremenca švigale iskre, za njim je udaril tudi Martin.
Jasno jima je bilo v dušah, saj sta kopala nove temelje
domu.

☆

Teden dni potem je oživela vsa Radovljica. Znova se
je zbralo tam mnogo ljudstva, postavili so sodni oder in

štirideset sodnikov je sedelo na njem, med njimi Vilibald.
Spet je stal Martin pred sodniki, toda ni imel zvezanih
rok in ponosno je vzdignil glavo. Malo stran od sodnikov
je stal z zvezanimi rokami zločinec Volbenk, teman kakor
noč, potuhnjene oči je upiral v tla in ni maral pogledati
ne sodnikov, ne ljudstva. Prostorni trg pa je komaj dal
prostora ljudem, ki so se zgrinjali iz vse Gorenjske, po-
sebnost še tisti, ki so bili pri prvi sodbi, tedaj, ko je bil
Martin spoznan za morilca in obsojen na benečanske ga-
lere. Ljudje so se prerivali, žugali Volbenku in mu grozili:

„Zdaj boš pa ti nekaj poskusil, coprnik, ti, ki si zlo
prizadeval poštenim ljudem!“

„Glejte, ga kako v tla gleda; Bog ve, koliko umorov
mu teži vesti!“

„Kakšna vest? Saj je nima!“

„Coprnika sežgimo na grmadil!“

To se je zdelo vsem prav in po vsem trgu se je nena-
doma zaslišal krik:

„Na grmado z njim!“

„Tu, sredi trga ga sežgimo!“ so klicali nekateri.

„Nikar, nikar.“ so ugovarjali Radovljčani. „Se mi bi
bili nesrečni zaradi prokletnika!“

Ožbaltov Tit je žugal s pestjo in kričal:

„He, Volbenk! Pokliči hudiča na pomoč, saj je tvoj
brat!“

Mestni vicedom, ki je prišel soditi, Valerij Kraig, ta
dan ni bil tako oblasten, kakor takrat, ko so prvič pri-
gnali Vilibaldovega sina predenj. Nemalo ga je tudi pe-
la vest ob misli, da se je takrat pustil podkupiti od kri-
vičnega oskrbnika Leopolda. Sedel je pred zbranimi sod-
niki, pred njim na mizi je ležal spis, ki je natančno
govoril o krivem Volbenkovem pričevanju. Čakal je de-
vete ure, da bi začel z razpravo. Med tem pa je nepre-
stano grmelo s trga na oder:

„Prokleti coprnik, danes bo resnica vendar pokazala
vsemu svetu tvoje hudičeve laži in spletke!“

„Vražji sin! Na grmado z njim!“

„Na grmado!“ se je neprestano ponavljalo, kakor odmev.
Drugi pa so vpili:

„Martin hvali Boga, danes se izkaže tvoja nedolžnost!“

„Naj živi Vilibaldov sin, župan podbreški!“

Nekdo v množici je celo zarjul:

„Valerij Kraig, danes ne boš mogel krivo soditi!“

„Sram te boji, vicedom!“ je ponovilo nekaj glasov.

Vicedom je od jeze in sramu bledele, ko je začel te
krike, ki so pa k sreči takoj utočili med drugimi. Z jezni-
mi oči se je oziral na biriče, vendar jih ni nagnal
med množico ker je vedel, da bi sami med toliko ljud-
stva nič neopravili. K sreči je bila že tudi prav tedaj urn
devet in vicedom je sklenil takoj začeti s sodbo. Vstal
je in pomignil biriču-trobentaču. Ta je nastavljal rog na
usta in visoki, zategli glas sodne trombe je zadonel čez
trg. Ljudstvo se je pri priči pomirilo, še dihal ni nihče
na glas, da bi razločno čul vsako besedo.

Vicedomov sluga je postavil na mizo križ in zraven
njega je prižgal dve voščeni sveči. Vprčo vsega zbranega
ljudstva je pozval vicedom štirideset sodnikov iz vse
Gorenjske, naj prisegajo, da bodo sodili po ukazih neizpros-
ne pravice. Ko je bila slovesna prisega izvršena, so sod-
niki sedli na svoje klopi, vicedom pa se je obrnil k
Martinu:

„Razloži nam zdaj, s kakšno pravdo prihajaš. Govori
pa resnico, ker boš za vsako svojo besedo pričal pred ži-
vim Bogom!“

Martinov jasni glas je presunil vso množico, ko je
govoril:

„Mogočni gospod vicedom, zastopnik naših deželnih sta-
nov in vi zbrani sodniki! Ker je ta človek, ki sedaj zvezan
stoji pred vami, nekoč krivo pričeval čez me ob-
sodli na galere in ta kazni mi še zdaj visi nad glavo,
kar pa lahko s pričami izpovem, da je lagal. Zato zahtevam,
da se sodba danes obnovi.“

„Ugodili bomo tvoji pravični zahtevi v imenu naših
deželnih stanov, ki očetovsko skrb za ljudstvo.“ je rekel
vicedom.

„Ti Volbenk, si obtožen krivega pričevanja. Kako se
boš zagovarjal?“

„Gospod vicedom, čemu ga to vprašate?“ je viknil
Vilibald.

„Ker moram delati po postavi, samo po postavi.“ je
odgovoril vicedom. „Torej Volbenk, zagovarjaj se!“

Volbenk pa je mrko gledal v tla in molčal.

„Govori!“

„Govori, ti pravim!“ je še trje ukazal vicedom. „Če ne
boš hotel govoriti, te bomo prisilili z mukami.“

V torek 26. III. 1940. točno
ob poli 10. uri dop. se vrši v
dvorani Ljud. doma v Kranju

X. REDNI OBČNI ZBOR GORENJSKE KMET. ZADRUGE - KRANJ

DNEVNI RED:

Poročilo načelstva • Poročilo nadzorstva
• Čitanje revizij, poročila • Odobritev
rač. zaključka za l. 1939 • Volitev načel-
stva • Sprejem novih pravil • Slučajnosti
Ivan Zupan, l.r. **Lovro Novak, l.r.**
tajnik predsednik

Vesele in blagoslovljene veliko-
nočne praznike želi vsem cenje-
nim odjemalcem

FRANC GORJANC
KRANJ

trgovina z lesom in dežel. pridelki

Registrirano
zadruga z
neomejeno
zavezo

*Kranilnica
in posojilnica*

Kranj - Ljudski dom

Za vse vrste
zavarovanja
se priporoča

LAVIJA

JUGOSLOVANSKA

ZAVAROVALNA BANKA

Glavno ravnanstvo v Ljubljani v
novem poslopiju, Gajeva ul. št. 2
Glavni zastop za Gorenjsko v
Kranju - Zastopstva vsepovsod

**JUGOSLOVANSKE
TVORNICE GUME
D. Z. OM. ZAV. KRANJ**

Za Veliko noč se najbolj priporoča

NOVO BOK PIVO
IN
LEŽAK PIVO
PIVOVARNE UNION
V LJUBLJANI

Vsem odjemalcem želi vesele veliko-
nočne praznike in se obenem še
nadalje priporoča

VRVARNA
A. ŠINKOVEC
nasledniki
KRANJ

Tovarna kemičnih izdelkov v Hrastniku d. d. Tovarne v Celju in Hrastniku

proizvaja

Solno in žvepleno kislino
Kalijev in natrijev soliter
Kristalno sodo in pralni prašek
Glauberjevo in grenko sol
Žgano in klajno apno
Rudninski in kostni superfosfat
Fosfatno žilindro in kostno moko
Železno-oksidge barve in zeleno galico
Vodotopna olja za industrijske svrhe
Alkaloide opiuma in druge farmac. izdelke
Razna sredstva za desinfekcijo in za
zaščito rastlin proti škodljivcem.

Natančnejša pojasnila se dobe pri Tavnici v Hrastniku.
Int. telefon št. 2. — Brzjavni naslov: Kemična-Hrastnik.